

Consultatiedocument rijksbeleid ICT & Open Standaarden/Open Source Software

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting.....	2
Inleiding.....	3
Beleid op het gebied van OS/OSS.....	4
Vaste invoeringsdatum.....	5
Welke open standaarden?.....	5
Centraal vaststellen gewenste bestandsformaten.....	6
Overheidssoftware en open source.....	6
Praktisch ICT-beleid van overheden.....	7
Standaardisatie.....	7
Open source als halfproduct.....	7
Samenwerking overheden.....	8
Onderwijs.....	9
Prioriteiten.....	11
Quick wins.....	12
Verdere suggesties.....	13
Vragenlijst.....	15
Volledige consultatiegegevens.....	19

Managementsamenvatting

De overheid moet de invoering en het gebruik van open standaarden dwingend koppelen aan een voorafgestelde datum, desnoods in combinatie met sancties. Dat is een van de belangrijkste conclusies uit de openbare consultatieronde over rijksbeleid ICT & OS/OSS, die Internet Society Nederland (ISOC.nl), Stichting Livre, Media Update Vakpublicaties en Stichting Holland Open hebben gehouden.

Uit de consultatieronde blijkt verder dat een royale meerderheid (86%) vindt dat de overheid haar toeleveranciers contractueel moet verplichten om te voldoen aan een lijst van wenselijke, minder wenselijke en onwenselijke bestandsformaten. Ook vindt het overgrote merendeel (90%) dat de Nederlandse overheid moet bijdragen aan internationaal standaardisatiewerk zoals W3C, IETF en OASIS en een actievere rol moet spelen in de ontwikkeling van voor haar relevante open source software. De overheid moet een bepaald percentage van haar ICT-budget verplicht gaan reserveren voor het volgen, (laten) ontwikkelen en stimuleren van open source software.

In het onderwijs moet paal en perk worden gesteld aan het uit de hand gelopen onderricht in individuele gesloten commerciële toepassingen en de 'digitale socialisatie' serieus ter hand genomen worden. Volgens een behoorlijk deel van de respondenten is het ICT-onderwijs nu slecht in het aanleren van echte vaardigheden, en ligt de focus onterecht op het aanleren van trucjes in bepaalde softwarepakketten.

De belangrijkste prioriteit ligt volgens de deelnemers bij een duidelijke keuze voor specifieke open standaarden en open source waar mogelijk of noodzakelijk, zodat leveranciers van software aan het werk kunnen. Nieuw te ontwikkelen of aan te schaffen software dient gebruik te maken van open standaarden. Gebruik van non-standaarden moet bevroren worden, en er moeten zeker geen nieuwe gesloten formaten toegelaten worden. Er moet bovendien hard afgedwongen worden dat er multi-platform gewerkt wordt. Gebeurt dat niet, dan gaat dat ten koste van de robuustheid, veiligheid, innovatiekracht én economische belangen van ons land.

Inleiding

Tijdens de laatste parlementaire vergadering over open standaarden en open source software, is door de Tweede Kamer onvrede uitgesproken over de gebrekkige uitvoering van de motie-Vendrik uit november 2002. De nieuwe staatssecretaris van Economische Zaken, Frank Heemskerk, erkende dat er meer moet gebeuren. Aan de Kamer heeft hij toegezegd direct na de zomer van 2007 met nieuw beleid te zullen komen.

Tegelijkertijd heeft het kabinet in zijn geheel aangekondigd in de eerste 100 dagen van zijn bestaan vooral te willen luisteren naar wat er in de samenleving op allerlei gebied leeft aan onvrede, wensen, opinies, ideeën en denkbeelden.

Voor Internet Society Nederland (ISOC.nl), Stichting Livre, Stichting Holland Open en Media Update Vakpublicaties, uitgever van het Open Source Jaarboek, reden om gezamenlijk in de maand mei een openbare consultatie te houden over het gevoerde en nog te voeren ICT-beleid vanuit het perspectief van gebruik van open standaarden en inzet van open source software. Wat ging er goed, wat ging er mis, en vooral, wat moet er nog gebeuren?

Op 12 juni zijn alle binnengekomen reacties door ISOC-directeur Michiel Leenaars aangeboden aan staatssecretaris Heemskerk.

Over de opzet van de consultatie

Om het proces overzichtelijk en gestructureerd te houden zijn een serie vragen geformuleerd, die telkens kort van een context zijn voorzien. De vragenlijst is achterin dit document integraal opgenomen.

De vragen hebben soms een concreet en soms een abstract karakter. De slotvraag van het document biedt de mogelijkheid zaken naar voren te brengen, die bij de beantwoording van eerdere vragen geen plaats gegeven kon worden.

Het resultaat

Aan de consultatieronde is deelgenomen door 29 organisaties, instellingen en particulieren. Hun bijdragen beslaan samen enige tientallen pagina's tekst. Dit document is een uitgebreide samenvatting daarvan. Als bijlage zijn de volledige consultatiegegevens toegevoegd.

Beleid op het gebied van OS/OSS

Tijdens de laatste parlementaire vergadering over open standaarden en open source software, is door de Tweede Kamer onvrede uitgesproken over de gebrekkige uitvoering van de motie-Vendrik uit november 2002. Zoals te verwachten viel overheersen ook in de consultatie de kritische geluiden wanneer het beleid van de afgelopen vier jaar tegen het licht worden gehouden.

Het gaat allemaal met kleine stapjes, en de overheid mist grip op de eigen ICT om ook daadwerkelijk OS/OSS te implementeren. Het blijft gefragmenteerd, kleinschalig, waardoor grotere projecten gebaseerd blijven op gesloten standaarden/source.

Michel Klijmij – gemeenteraadslid GroenLinks, Gouda

Weinig draagvlak ministeries en de bijbehorende IT afdelingen, gebrek aan durf bij de overheid om duidelijke richtlijnen te stellen.

Robbie van der Blom – OpesIX

Er is geen sprake van structureel beleid, en er is onvoldoende begrip bij beleidsmakers om tot een effectief stimuleringsbeleid te komen. Onvoldoende wordt onderkend dat er pro-actief stappen richting overheidsdiensten moeten worden gezet, en dat het niet voldoende is om op centraal niveau mooie woorden te spreken.

Dr. Marco de Vos – Directeur R&D Astron

Het opzetten van het programma OSOSS wordt door het merendeel van de deelnemers aan de Consultatieronde gezien als lichtpuntje in het tot nu toe gevoerde beleid op het gebied van open standaarden en open source software. OSOSS, zo vindt een aantal inzenders, heeft ervoor gezorgd dat de bekendheid met OS en OSS bij de overheid is toegenomen en door de inspanningen van OSOSS begint het overheidsbeleid als het gaat om open standaarden en open source software een eerste, bescheiden, vorm te krijgen.

Sterke punten zijn wel dat de bekendheid met OS en OSS bij de overheid behoorlijk is toegenomen. Ook de bereidheid om met OS en OSS aan de slag te gaan is toegenomen.

Mr. C.A.M. Segers – Avans Hogeschool

Een sterk punt heet OSOSS. Dit project heeft goed werk verricht met het maken van definitives, opstellen van lijsten met standaarden. Een tweede goed punt: de frequente voorlichtingsbijeenkomsten over OS en OSS voor brede doelgroepen in Media Plaza.

Hans Sleurink

Als positief zie ik het opzetten van OSOSS, hoewel een groter budget en mandaat voor OSOSS meer recht zou doen of gedaan hebben voor het uitvoeren van de motie Vendrik.

Wouter Tebbens – SELF

Dit laatste eechoot een veelgehoorde 'klacht' van de inzenders: dat het mandaat van OSOSS te beperkt was en dat het programma ernstig gehinderd werd door het lage budget en beperkte mankracht.

Vaste invoeringsdatum

In de motie-Vendrik besloot de Tweede Kamer de invoering van open standaarden dwingend aan een datum te koppelen. De genoemde termijn is niet gehaald. Een meerderheid (84%) is ervoor om de invoering van open standaarden dwingend aan een datum te koppelen.

Wat in groten getale overheerst bij de deelnemers is de bezorgdheid over het gevoerde beleid. Dat wordt getypeerd als 'zwak', 'niet sterk', 'onvoldoende', 'vrijblijvend', 'te slap' en 'niet structureel'. Zo is er bezorgdheid over het ontbreken van draagvlak bij de ministeries en bijbehorende IT-afdelingen, over het feit dat Nederland in verhouding met omringende landen 'hopeloos achterloopt' en over het niet of nauwelijks uitvoeren van de in 2002 unaniem aangenomen motie-Vendrik. Door dat niet of nauwelijks uitvoeren van de motie-Vendrik, is een overgrote meerderheid voor het dwingend koppelen van open standaarden aan een voorafgestelde datum. Desnoods in combinatie met sancties. Volgens hen is dat de enige mogelijkheid om resultaat af te dwingen. Het is de stok achter de deur, zo zeggen zij.

Als we een lering trekken uit de afgelopen 4 jaar, dan blijkt dat zonder dwingende maatregelen de Nederlandse overheid niet in staat is serieus daar naartoe te werken. Wel zouden naar voorbeeld van de Belgische Federale ICT overheid enkele prioriteiten gesteld kunnen worden, bijvoorbeeld de invoering van ODF

Wouter Tebbens – SELF

Het wordt tijd dat het vele praten gekoppeld wordt aan acties. Het invoeren van een datum maakt het mogelijk dat er daadwerkelijk stappen genomen moeten worden in plaats van loze beloften. Daar waar het niet mogelijk zou zijn om open standaarden in te voeren, dient dit de exceptie te zijn op de regel en niet andersom.

Bjorn Wijers – Stichting Open Media

Welke open standaarden?

Op de vraag wat de belangrijkste open standaarden zijn waarmee de overheid direct aan de slag moet, geeft een forse meerderheid aan een voorkeur te hebben voor ODF, de standaard voor het bewaren en/of uitwisselen van tekstbestanden, rekenbladen, grafieken en presentaties. Precieze redenen worden niet genoemd, maar het feit dat de genoemde standaard in omringende landen al wordt gebruikt, is daar mogelijk debet aan. Ook de open opmaaktalen XML en HTML en het (niet volledig open) PDF, een bestandsformaat voor digitale documenten, krijgen veelvuldig bijval. De keuze van de inzenders wat betreft open standaarden wordt met name ingegeven

door de wens naar toegankelijkheid in de communicatie tussen overheid en burger.

De overheid dient zich te conformeren of zelf een duidelijke en heldere definitie op te stellen die beschrijft wat een open standaard is. Met dit als richtlijn kan men voor de huidige en toekomstige standaarden bepalen of deze 'open' (genoeg) zijn. Het opstellen van een lijst met open standaarden hieruit is een logische gevolgtrekking.

Bjorn Wijers – Stichting Open Media

Open standaarden dienen als eerst te worden ingevoerd in alle communicatie met de burger. Dit betekent dat correspondentie en informatievoorziening voor iedereen toegankelijk moeten zijn, zonder dat burgers hiervoor gestuurd worden in de richting van verplichte licenties of andere kosten.

Alex van der Wolk

Centraal vaststellen gewenste bestandsformaten

Wat betreft de rol van de overheid bij het invoeren van open standaarden, is het overgrote deel van de inzenders het met elkaar eens. 86% van hen vindt dat de overheid, naar Duits model¹, een lijst moet samenstellen van wenselijke, minder wenselijke en onwenselijke bestandsformaten. Tevens zou de overheid die lijst ook moeten handhaven cq. stimuleren. Een meerderheid vindt ook dat de overheid haar toeleveranciers contractueel moet verplichten om daaraan te voldoen.

Overheidssoftware en open source

Op de vraag of software die speciaal voor Nederlandse overheden vervaardigd wordt *zonder uitzondering* beschikbaar moet zijn als open source software, geeft 62% een bevestigend antwoord. Relatief veel inzenders noemen daarbij thema's als democratische controle en waakzaamheid, en pleiten in dat kader voor meer openheid en transparantie. Het feit dat gewerkt wordt met belastinggeld is voor een aantal inzenders reden om het bijna als een morele verplichting van de overheid te zien om de software aan te bieden als open source.

Daartegenover staat dat er ook inzenders vinden dat niet alle software uitgegeven moet worden als open source. Er zijn situaties denkbaar, zo zeggen zij, dat de software gesloten mag blijven. Bijvoorbeeld als gesproken wordt vanuit veiligheidsoogmerk of strategisch oogpunt.

Niet zonder uitzondering. Er zullen zeker situaties zijn waarin een keus voor open source software - om uiteenlopende redenen - niet de beste keus is. Dit komt omdat bij elke keus alle aspecten moeten worden gewogen en niet blind een keus voor open source - per definitie - gemaakt moet worden. Dat gezegd hebbende moet wel telkens open source tegen een gesloten format afgewogen worden in het licht van het doel en de belangen van de afnemer van de software.

¹ <http://www.kbst.bund.de/saga>

Alex van der Wolk

In principe 'ja', maar er zijn wellicht omstandigheden waarin een andere keuze gewenster is. Het is dus 'ja, tenzij...

Hans Sleurink

Praktisch ICT-beleid van overheden

Het opstellen van minimale randvoorwaarden, een raamwerk, kan rekenen op de steun van een meerderheid van de inzenders. Dat wordt gezien als een belangrijke voorwaarde om open standaarden en open source software meer kans te geven in het IT-beleid van de overheid.

In de besluitvorming zou een voorkeur uitgesproken moeten worden voor open source software en een verplichting tot open standaarden.

Bjorn Wijers – Stichting Open Media

In besluitprocessen is niet automatisch een rol weggelegd voor burgers, zo lijkt een meerderheid te vinden.

Strikte randvoorwaarden formuleren. Stapsgewijze keuzeprocessen waarbij de keuzes op hoofdlijnen transparant zijn en afwijkingen van open standaarden dus worden verklaard. En natuurlijk moet er een verandering van aanbestedingsprocedures komen. Ik geloof niet in burgerparticipatie; het vakgebied blijft complex voor leken.

Jo Lahaye - HollandOpen

De overheid zou een beleid moeten voeren waarin een aantal voorwaarden verplicht is, zoals gebruik maken van open standaarden voor opslag en communicatie. Daarnaast moet de overheid een beleid voeren dat openheid en regionaliteit stimuleert.

Duco Dokter – Wyldebeast & Wunderliebe

Inbreng van burgers is in dit stadium amper interessant, omdat 90% van de burgers alleen kan klikken en software als bureaublad kent.

Kees Lijkendijk – ISC Politie Nederland

Standaardisatie

Volgens een meerderheid (90%) van de respondenten moet de Nederlandse overheid een actieve rol spelen in het veranderde internationale standaardisatieveld om het rendement van ICT-investeringen binnen Nederland te verhogen. Dat is een erkenning van het feit dat de belangrijkste ICT-standaarden niet meer tot stand komen binnen ISO-verband (in Nederland vertegenwoordigt door NEN), maar binnen NGO's als OASIS, W3C, OGF en IETF. Het officiële beleid van de Nederlandse overheid moet daaraan recht doen door niet enkel achteraan in de keten af te nemen, maar actief haar belangen te verdedigen.

Open source als halfproduct

Uit de consultatie blijkt dat de overheid een veel actievere rol moet gaan spelen in de ontwikkeling van voor haar relevante open source software. Enerzijds door haar eigen diensten als én met open source producten te (laten) ontwikkelen, anderzijds door een bijdrage te leveren aan de kwaliteit en betrouwbaarheid van open source software die daarbij gebruikt wordt. De keuze voor open source software wordt over het algemeen niet gedomineerd door prijsmotieven, maar eerder door kwaliteitseisen,

De algemene teneur is dat het op termijn een standaard werkwijze moet zijn voor aanschaf en ontwikkeling dat met open source wordt gewerkt. Daardoor krijgt de overheid meer inspraak in haar eigen ICT-huishouding en bevordert zij concurrentie zonder daarbij stabiliteit of kwaliteit op te offeren.

Ja, de overheid moet geld beschikbaar stellen voor ontwikkelingen. Ze investeert nu veel te weinig in ICT met als gevolg dat geld over de balk gaat.

Kees Lijkendijk – ICT-Service Centrum Politie, Justitie en Veiligheid

Het zelf kunnen sturen van de ontwikkeling van Open source software wordt vaak niet meegenomen in de strategische planning en ICT-management binnen overheidsorganisaties. Dat is begrijpelijk omdat hiervoor de inhoudelijke kennis die noodzakelijk is, ontbreekt. De Open Source-cultuur staat haaks op de cultuur binnen de overheid. Hier ligt een groot probleem. Anders gezegd, Open Source-adepten gaan zeker niet bij de overheid werken.

Drs. Gabriel Hopmans, directeur Morpheus Software

De suggestie om verplicht een percentage van het ICT-budget van de overheid te reserveren voor ontwikkelbijdragen voor strategische open source-toepassingen (in de woorden van de Tilburgse wethouder Hans Janssen “een budgetprikkel”), kan dan ook op brede steun rekenen. De redenen die daarvoor worden aangegeven variëren van het waarborgen van de identiteit van de overheid, het verder verhogen van het rendement van investeringen tot aan een verbeterde innovatiekracht.

Een deel van de respondenten is van mening dat dit een belangrijk instrument kan zijn om de nationale component van de ICT-uitgaven structureel te vergroten, in Nederland wereldwijd toonaangevende kennis op te bouwen en de lokale economie op een transparante wijze te stimuleren zonder moeilijk uitlegbare subsidies of andere 'kunstmatige' middelen. Tegelijkertijd kan het geld besparen door korte metten te maken met de slecht functionerende huidige softwaremarkt.

Samenwerking overheden

De eilandencultuur op ICT-gebied van overheden op rijks-, provinciaal- en gemeentelijk niveau vormt volgens een meerderheid (66%) een bottleneck bij het gebruikmaken van open standaarden en open source software, een bottleneck die als uiterste redmiddel door gedwongen samenwerking aangepakt zou kunnen worden.

Overheden prediken graag dat samenwerken goed is, maar dan vooral voor anderen, in de eigen organisatie bestaan er vaak weerstanden tegen. Er kan niettemin alleen dwang worden uitgeoefend wanneer er aantoonbaar bedrijfsmatige of maatschappelijke voordelen zijn te behalen.

Hans Sleurink

Veel respondenten zijn van mening dat het resoluut verplicht stellen van open standaarden al voor een belangrijk deel het gewenste effect zal hebben. Wanneer de juiste eisen worden gesteld, is samenwerken voor alle partijen direct voordelig en zal eerder samenwerking tot stand komen dan wanneer de andere kant op gewerkt wordt.

Door het verplicht stellen van open standaarden en een sterke voorkeur uit te spreken voor open source software ontstaat er een situatie waarbij het veelal logischer en makkelijker is om samen te werken. Door het gebruik van open licenties is er minder problematiek om verschillende systemen van verschillende partijen aan elkaar te koppelen.

Bjorn Wijers – Stichting Open Media

Gezamenlijk afspraken en voorwaarden – of in de formulering van Dr. Marco de Vos (directeur R&D ASTRON) “kaderstellende centrale afspraken” – die open standaarden en open software software tot een vereiste maken, worden gezien als het beste middel om samen te werken.

Dwingen is een uiterste middel. Beter is het om te beginnen met duidelijke ambtelijke richtlijnen uit te zetten, waar de overheden zich in het kader van IT-ontwikkeling aan dienen te gaan houden. Hierin kan samenwerking en zoeken naar uniformiteit als een belangrijk onderwerp opgenomen zijn.

Mr. Cees Segers - Avans Hogeschool, Academie voor ICT & Media in Breda

Er worden verder onder meer suggesties gedaan om een gemeenschappelijke regeling te treffen of een gemeenschappelijk inkoop- en ontwikkelbedrijf op te zetten. Daardoor kan de burger uiteindelijk bij elke instantie op dezelfde wijze geholpen worden en worden de mogelijkheden en de interoperabiliteit vele malen groter, tegen lagere kosten. Zeker op de lange termijn wordt dat als belangrijk gezien.

Onderwijs

In het onderwijs leggen aankomende generaties de basis voor hun latere ICT-vaardigheden. Open standaarden en open source software horen daarbij, juist omdat het geen producten zijn maar productiemiddelen waar school, docent en leerling zelf volledig de controle over hebben. Deze 'digitale socialisatie' wordt als erg belangrijk gezien.

De keuze voor software begint bij het kind. Niet voor niets geven grote commerciële software leveranciers extreem grote kortingen aan scholen. Willen we NL een OSOSS geschikt innovatieland maken, dan zullen scholieren en studenten met OSOSS moeten worden geconfronteerd.

Dat betekent dat scholen actief gestimuleerd moeten worden om te kiezen voor OSOSS op alle vlakken: inkoop, training en beschikbare software moeten maximaal op OSOSS worden ingezet.

Gait Boxman (TIE)

Respondenten zijn er dan ook, zonder uitzondering, voorstander van als de overheid van uitgevers verlangt dat ze platformafhankelijke software voor scholen ontwikkelen, gebruikmakend van open standaarden.

[Het lijkt] me vanzelfsprekend dat onderwijsinstellingen en de overheid platformafhankelijkheid als eis gaan stellen bij de inkoop en ontwikkeling van software.

Matthieu Paapst (Rijksuniversiteit Groningen)

Het verplicht stellen van platformafhankelijke software en het gebruik van open standaarden zijn een absolute must in het onderwijs. Het onderwijs is namelijk qua financiële en organisatorische middelen veel te kwetsbaar en te beperkt in haar mogelijkheden om als vraagpartij in de markt enige sturing te geven. Het gevolg is dat het onderwijs, de toekomst van innoverend Nederland, teveel wordt overgeleverd aan de belangen van grote en machtige marktpartijen die strategisch de prijzen laaghouden. De gevolgen zijn bekend: een dichtgespijkerde leeromgeving op basis van gesloten standaarden, waarvan de 'motorklep' stevig dicht zit en derhalve te weinig fundamentele uitdaging biedt voor ICT-kennis op voldoende niveau. Daarnaast is de ICT- onderwijsmarkt door het gebruik van Open Standaarden en software ook teveel dichtgespijkerd. Onderwijsinhoudelijk en marktechisch zeer onacceptabel.

Sanne te Meerman – Open Source Adviesgroep

Volgens een behoorlijk deel van de respondenten is het ICT-onderwijs nu slecht in het aanleren van vaardigheden, en ligt de focus onterecht op het aanleren van trucjes in bepaalde softwarepakketten. Met afkeuring wordt gekeken naar onder meer het computerrijbewijs (of ECDL) waar bijvoorbeeld geen boek 'tekstverwerking' bestaat, maar een boek 'Word'. Daarmee wordt een onvoldoende solide basis gelegd voor de rest van iemands carrière.

De vaardigheden die leerlingen/studenten opdoen in het onderwijs mogen niet beperkt zijn tot software van één leverancier. Op geen enkel gebied zou een student meer dan 50% van de tijd met een pakket van een enkele leverancier moeten werken (tenzij het pakket zo specifiek is dat er geen ander pakket is voor die functie). De student en leerling moet dus een brede achtergrond hebben met veel verschillende pakketten.

Olivier Sessink - DTO

Beïnvloeding van de markt vanuit door de overheid aangestelde organisaties², die actief alleen gesloten commerciële software via scholen promoten via zogenaamde 'goedkope onderwijslicenties', dient te worden beëindigd of ten minste moet dezelfde overheidssteun gegeven worden aan open source-aanbieders.

2 Bedoeld wordt waarschijnlijk SURFdiensten BV dat als een door de overheid opgezette organisatie op scholen actief commerciële software met 'onderwijskortingen' promoot met op leerlingen en ouders gericht reclamemateriaal, zonder aandacht voor open standaarden en daarmee deels ten koste van open source.

De overheid moet bovendien geld beschikbaar stellen om de groeiende markt vraag naar open source-competenties met gedegen onderzoek in kaart te brengen. Een dergelijk onderzoek wordt momenteel door OSOSS uitgevoerd, maar daar is veel te weinig capaciteit en geld voor vrijgemaakt. Zo krijgt het onderwijs een duidelijk en helder signaal waar zij haar curriculum op kan afstemmen.

Er mag van de respondenten best iets van de cultuur van de open source overspringen naar het inhoudelijke traject van de onderwijs, bijvoorbeeld door studenten en docenten deel te laten nemen in het kenniscreatieproces rondom open content. De overheid zou stimulerend kunnen optreden door geld en middelen te investeren zodat onderwijsinstellingen gebruik kunnen maken van nieuwe manieren van samenwerken en innoveren. In het ICT-onderwijs geldt dit in versterkte mate:

Leraren moeten verstand krijgen van open source en open standaarden. Er moet lesmateriaal zijn wat duidelijk maakt wat open en gesloten software en standaarden zijn en er moet lesmateriaal zijn dat open is. De Open source-gemeenschap heeft geen marketingafdeling achter zich staan die het allemaal mooi en gelikt maakt. Dat is echter wel nodig als je closed source echt wilt uitdagen. Maar begin in ieder geval bij de basis: het onderwijs.

Margot Lagendijk

Een laatste punt van zorg is dat veel kennis nu verdwijnt in 'gesloten' elektronische leeromgevingen, zoals Blackboard. De gevolgen daarvan zijn op langere termijn niet te overzien.

Een suggestie zou zijn om op alle onderwijsniveaus zogenaamde OSS-voorhoedescholen te creëren die extra geld krijgen om de overgang naar OS en OSS te bespoedigen – maar met de verplichting dat zij opgedane kennis ter beschikking moeten stellen aan andere onderwijsinstellingen.

Prioriteiten

Beleid op ICT-gebied is juist door het historische gebrek aan aandacht voor open standaarden en open source complex door opgebouwde ketenafhankelijkheden en het zogenaamde *lock-in*-effect. Een verandering vergt afstemming en simultane aanpak op verschillende beleidsgebieden tegelijk, en strategische keuzes om het proces op gang te krijgen.

De vijf meest genoemde prioriteiten:

- een duidelijke keuze voor specifieke open standaarden en open source waar mogelijk of noodzakelijk, zodat leveranciers van software aan het werk kunnen. Nieuw te ontwikkelen of aan te schaffen software dient gebruik te maken van open standaarden. Gebruik van non-standaarden moet bevroren worden, en er moeten zeker geen nieuwe gesloten

formaten toegelaten worden. Er moet hard afgedwongen worden dat er multi-platform gewerkt wordt.

- Het inventariseren, ontwikkelen en stimuleren van feitelijke migratie-strategieën naar open standaarden en open source-toepassingen en platformen binnen de overheid.
- Verhogen van expertiseniveau bij centrale en decentrale ICT diensten. Nu is er een grote kennisachterstand op uitvoeringsniveau.
- Eveneens een expertise-injectie in het onderwijs, te beginnen bij het middelbaar- en hoger beroepsonderwijs.
- Samenwerkingsprojecten tussen gemeenten of andere overheden kunnen profiteren van financiële prikkels zoals een extra beloning in de vorm van extra subsidie. En omgekeerd moeten ook sancties mogelijk zijn als overheden niet aan redelijke eisen qua interoperabiliteit en toegankelijkheid voldoen.

Het feit dat al deze zaken verweven zijn spreekt direct uit veel reacties, en maakt dat verschillende onderdelen van de overheid ieder hun eigen prioriteit hebben. Een voorbeeld:

Onderwijs is een absoluut speerpunt voor de middellange en lange termijn. Wanneer dat niet wordt aangepakt zal OS/OSS altijd achterblijven op gesloten commerciële oplossingen. Bij aanbesteding van nieuwe software en/of vervanging van bestaande licenties dient zoveel mogelijk overgestapt te worden naar OS/OSS. Indien er open standaarden zijn voor een bepaald doel verdient software die deze ondersteunt onverwijld de voorkeur. Voor maatwerk geldt: standaarden eerst.

Gait Boxman – TIE

Complexiteit is geen reden tot nu niets doen. Mijn devies is de makkelijke kansen in ieder geval snel oppakken, dat stimuleert de verdere uitrol.

Hans Janssen – wethouder Economische Zaken (CDA) in Tilburg

Voor een goede aanpak om de genoemde speerpunten te realiseren wordt er regelmatig naar het buitenland gewezen, onder meer naar Duitsland en naar het Europese IDABC.³ Door verschillende respondenten wordt de suggestie gedaan om een apart minister(ie) van ICT of Informatievoorziening de rol van trekker en coördinator te laten voeren vanwege het gebrek aan expertise binnen de huidige rolverdeling. Dat is waarschijnlijk binnen het huidige kabinet niet meer mogelijk, maar kan eventueel in een volgend kabinet worden meegenomen als het dan nog relevant is.

Quick wins

Met afstand de meestgenoemde *quick win* is de introductie van ODF als standaarduitwisselingsformaat voor documenten binnen de overheid en tussen overheid en burger. Daarmee is al op korte termijn veel effect te boeken, en kan de overheid profiteren van de toekomstvastheid, uitbreidbaarheid, betere

³ *Interoperable Delivery of European eGovernment Services to public Administrations, Businesses and Citizens*, zie: <http://ec.europa.eu/idabc>

prijs-prestatieverhouding en het hogere innovatieve karakter van open source office-omgevingen.

Andere gesuggereerde *quick wins*:

- *OS software ontwikkelomgevingen beschikbaar stellen en opleidingen stimuleren.*
- *Aanpassing aanbestedingsregels zodat kleinere open source leveranciers ook mee kunnen doen.*
- *Standaardisatie van gemeenteloketten. Financiële administratiesoftware overheids-breed, waardoor tevens aan alle accountantsvoorwaarden voldaan kan worden op een eenduidige manier. En de controleerbaarheid optimaal wordt. Certificeerbaar.*
- *OSS voor elektronisch patientendossier.*

Verdere suggesties

In de afsluitende suggesties en commentaren overheerst de gedachte 'Geen woorden maar daden!' en de behoefte aan een duidelijker raamwerk om beleid op te bouwen. Enkele *highlights*:

- Er is bij de overheid te weinig inzicht is in wat open source software en open standaarden zijn. Dat moet verbeteren voor je verder kunt, tenminste op praktisch beslisniveau. De hogere wiskunde kun je aan onafhankelijke experts uit de wetenschap en het maatschappelijk veld overlaten, maar die moet je dan wel steunen.

De overheid moet weten wat ze niet weet en dat aan experts overlaten. Stel geld beschikbaar zodat mensen die kennis van zaken hebben in de standaardiseringsclubs gaan zitten (en ga het niet zelf doen). ICT-beleid moet anders aangepakt worden. Nu nog gaat het teveel uit van de "oude" ICT (closed source, geen web-based, geen inbreng van gebruikers, gebaseerd op specificaties op papier die niemand volledig kan overzien, oude inkoopregels waarbij alleen bedrijven met een flinke omzet mee mogen doen, etc). Het denken over ICT moet anders.

Margot Lagendijk

- Voor gebruikers van niet-open desktopplatformen, zoals Windows, is een volledige transitie in één keer een organisatorische hobbel die in sommige gevallen tot onnodige vertraging en uitstel kan leiden. Realistische plannen, kleine stappen, maar wel vooruit. Invoering in fasen bouwt vertrouwen op.

Langzaam beginnen open source software op Windows tot standaard te verheffen, zodat de overgang naar een open desktop ook eenvoudig wordt.

Kees Lijkendijk – ISC Politie Nederland

Het moet niet alleen als een technisch (en dus ambtenaren) verhaal worden gezien, maar als een politieke vraag, en dus een voor de volksvertegenwoordigers en bestuurders. Druk op leveranciers is uitermate belangrijk, een heldere keuze van de overheid (als grote klant) dwingt leveranciers open te worden. Zonder die heldere keuze gebeurt er niets.

Michel Klijmij - gemeenteraadslid voor Groen Links, Gouda

Erkenning dat ICT meer is dan een "enabler". ICT is strategisch voor onze samenleving, zowel in economisch als in maatschappelijk opzicht. Sturing hebben en houden over ICT is dus cruciaal voor onze toekomst. Dat kan niet zonder open technologie. Ander probleem is dat door de geringe aandacht en negatieve signalen uit de sector over ontslagen, outsourcing, nearshoring en dergelijke er nog maar een paar ict-studenten zijn en dat is uitermate zorgelijk.

Jo Lahaye - voorzitter Holland Open

Meer openheid en vrijheid met betrekking tot informatie en informatietechnologie leidt tot meer (digitale) duurzaamheid en heeft uiteindelijk een positief effect op economie en maatschappij. Om dat te bereiken zijn wel open standaarden en open source software nodig. Het is te hopen dat dát het beleid wordt, en dat we ons (de beleidsmakers) minder laten leiden door gemakzucht en het grote geld.

Frits de Jong

Als afsluiting een conclusie die goed weergeeft waarom het belangrijk is de koudwatervrees die op uitvoeringsniveau bestaat, en die beleidsvoornemens als de motie Vendriek heeft weten weg te drukken, uit de wereld te helpen:

Alleen eigen ervaring brengt mensen echt over de streep en helpt het kamp van ambassadeurs en deskundigen van vrije software en open standaarden daadwerkelijk te vergroten.

Mr. C.A.M. Segers – Avans Hogeschool, Academie voor ICT & Media in Breda

Vragenlijst

Het tot nu toe gevoerde beleid

In november 2002 werd de motie Vendrik aangenomen die het kabinet onder meer vroeg om uiterlijk per eind 2006 alle software in de publieke sector met open standaarden te laten werken. Ook moest actief de verspreiding en ontwikkeling van software met een open broncode worden gestimuleerd. Dat is in beleid vertaald door het opzetten van een aantal kleinschalige initiatieven als het programma OSOSS met een zeer beperkte invloed op het mainstream ICT-beleid van de overheid.

Vraag 1: Hoe beoordeelt u het tot nu toe gevoerde beleid op het gebied van open standaarden en open source software? Wat ziet u daarin als sterke en wat als zwakke punten?

Sterke punten:

Zwakke punten:

Tijdschema

In de motie-Vendrik besloot de Tweede Kamer de invoering van open standaarden dwingend aan een datum te koppelen. De oorspronkelijke termijn is niet gehaald. Staatssecretaris Heemskerk wees tot nu toe een nieuwe datum af, omdat hij de handen vrij wil houden voor situaties waarin open standaarden niet of niet op korte termijn ingevoerd zouden kunnen worden.

Vraag 2: Vindt u dat de invoering van open standaarden dwingend aan een datum moet worden gekoppeld?

Nee, want

Ja, want

Keuze van standaarden

In de motie-Vendrik werden niet concreet open standaarden bij naam genoemd waar de overheid met name mee aan de slag moest.

Vraag 3: Wat zijn voor u de belangrijkste open standaarden waarmee de overheid direct aan de slag moet? Welke drempels moeten eventueel nog weg worden genomen?

Antwoord:

Vraag 4: Moet de overheid naar Duits model een centrale lijst vaststellen van wenselijke, minder wenselijke en onwenselijke bestandsformaten, en die ook handhaven c.q. stimuleren (zie: <http://www.kbst.bund.de/saga>)? Moet zij haar toeleveranciers (contractueel) verplichten om daar aan te voldoen?

Antwoord:

Vraag 4: Moet de overheid naar Duits model een centrale lijst vaststellen van wenselijke, minder wenselijke en onwenselijke bestandsformaten, en die ook handhaven c.q. stimuleren (zie: <http://www.kbst.bund.de/saga>)? Moet zij haar toeleveranciers (contractueel) verplichten om daar aan te voldoen?

Leveringsvoorwaarden

Er ontstaat al snel een afhankelijkheidsrelatie tussen leveranciers en de overheid op basis van beslismogelijkheden over ontwikkeling van (of zelfs maar toegang tot) maatwerktoepassingen voor overheden. Hoe acceptabel is het - vanuit het oogpunt van democratische controle - dat de overheid gebruik maakt van software waar gegevens in opgesloten zitten of software die in de praktijk niet op haar veiligheidsaspecten beoordeeld kan worden?

Vraag 5: Moet software die speciaal voor Nederlandse overheden vervaardigd wordt zonder uitzondering beschikbaar zijn als open source software?

Nee, want

Ja, want

Besluitvorming

Het ICT-beleid van de rijksoverheid wordt in gekenmerkt door een klassieke, gesloten aanpak. Software en diensten worden in de praktijk aanbesteed zonder centraal beleid over randvoorwaarden als open standaarden en open source. Dat heeft een diepgaande impact op interoperabiliteit en digitale duurzaamheid maar ook op het gebied van auditeerbaarheid, veiligheid en privacy. Een dergelijke situatie is ook terug te zien bij overheden op provinciaal en gemeentelijk niveau.

Vraag 6: Hoe kunnen open standaarden en open source beter meegenomen worden in het praktische ICT-beleid van overheden? Ziet u een rol voor wetgeving die minimale randvoorwaarden op dat gebied stelt, in het verlengde van de Archiefwet? Of moeten beslisprocessen op ICT-gebied zodanig open worden opgezet dat er ruimte is voor een actieve rol van burgers en deskundigen uit het veld - zoals bijvoorbeeld bij het beleid rondom de openbare ruimte het geval is?

Antwoord:

Standaardisatie

De Nederlandse overheid houdt zich tot nu toe op een vrij passieve manier bezig met internationaal standaardisatiewerk. Zij beperkt zich via het Forum en het College Standaardisatie vooral tot nationale afspraken en coördinatie en het beoordelen van kant-en-klare internationale standaarden, terwijl ze voor miljarden aan ICT consumeert die door andere belangen worden gestuurd.

Vraag 7: Moeten Nederlandse overheden actief deelnemen aan internationaal standaardisatiewerk binnen organisaties als OASIS, W3C, OGF en IETF om het rendement van ICT-investeringen binnen Nederland te verhogen?

Antwoord:

Open source als halfproduct

De 'maakbaarheid' en stuurbaarheid van open source software is een onderwerp op zich. Open source vraagt om een compleet ander type ICT-management dan commerciële pakketsoftware (van inkoper naar investeerder). Het zelf kunnen sturen van de ontwikkeling van open source software wordt vaak niet meegenomen in de strategische planning en ICT-management binnen overheidsorganisaties. Daarmee blijven een hoop kansen en potentieel onbenut.

Vraag 8: Moet de Nederlandse overheid een actievere rol spelen in de ontwikkeling van voor haar relevante open source software? Moet zij een bepaald percentage van haar ICT-budget verplicht reserveren voor het volgen en ontwikkelen van OSS?

Antwoord:

Samenwerking overheden

Steeds vaker klinken stemmen dat gebrek aan samenwerking tussen overheden op rijks-, provinciaal- en gemeentelijk niveau een bottleneck vormt bij het gebruikmaken van open standaarden en open source software.

Vraag 9: Moeten rijk, provincies en gemeenten gedwongen met elkaar gaan samenwerken op het gebied van open standaarden en open source software?

Zo, nee, waarom niet?

Zo ja, waarom en hoe moet die samenwerking er uit zien?

Toegespitst op onderwijs

In het onderwijs leggen aankomende generaties de basis voor hun latere ICT-vaardigheden. Open standaarden en open source horen daarbij, juist omdat het geen producten zijn maar productiemiddelen waar school, docent en leerling zelf volledig de controle over hebben. Kan de overheid van bijvoorbeeld uitgevers verlangen dat ze platform-onafhankelijke software voor scholen ontwikkelen? Of het gebruik van open standaarden in het onderwijs verplicht stellen?

Vraag 10: Welk beleid zou de overheid moeten voeren om in het onderwijs beter te kunnen profiteren van open source?

Antwoord:

Prioriteiten en quick wins

Het bijsturen van beleid op ICT-gebied is juist door het historische gebrek aan aandacht voor open standaarden en open source complex (het zogenaamde lock-in-effect) en vergt een afstemming en simultane aanpak op verschillende beleidsgebieden. Die complexiteit kan stagnerend werken. Daarom moeten er strategische keuzes gemaakt worden om het proces op gang te krijgen.

Vraag 11: Welke prioriteiten zou u aan kunnen wijzen, en heeft u suggesties hoe die prioriteiten vorm zouden kunnen krijgen? Zijn er nog eventuele 'quick wins' die u kunt identificeren?
Antwoord:

Tot slot

Vraag 12: Welk ander commentaar wilt u nog toevoegen over het gewenste ICT-beleid c.q. het gebied van open standaarden en open source software?
Commentaar:

Dit document te verzenden naar emailadres [osbijdragen\(at\)media-update.nl](mailto:osbijdragen(at)media-update.nl) met vermelding van 'OSS-consultatie' in de onderwerpregel. Indien gewenst kan toezending ook per fax: 0513 465119.

Ingestuurd door:

Naam :
 Organisatie :
 Emailadres :
 Datum :

Volledige consultatiegegevens

Het tot nu toe gevoerde beleid

In november 2002 werd de motie Vendrik aangenomen die het kabinet onder meer vroeg om uiterlijk per eind 2006 alle software in de publieke sector met open standaarden te laten werken. Ook moest actief de verspreiding en ontwikkeling van software met een open broncode worden gestimuleerd. Dat is in beleid vertaald door het opzetten van een aantal kleinschalige initiatieven als het programma OSOSS met een zeer beperkte invloed op het mainstream ICT-beleid van de overheid.

Vraag 1: Hoe beoordeelt u het tot nu toe gevoerde beleid op het gebied van open standaarden en open source software? Wat ziet u daarin als sterke punten?

Weinig sterke punten.

Positief zie ik als het opzetten van OSOSS, hoewel een groter budget en mandaat voor OSOSS meer recht zou doen of gedaan hebben voor het uitvoeren van de motie Vendrik.

Dat onderkent wordt dat 'Open Source' en 'Open standaarden' ook politieke intresse moet hebben. Het OpenSource - ontwikkelconcept is een uiting van 'stille' veranderingen die momenteel plaats vinden. Ook wetenschappers buigen zich over dit fenomeen. 'Social production will change market and freedom' - Y.Benkler Koers 2020 - Prof. W.de Ridder.

Beleid maar matig. Niet gedreven genoeg. OSOSS is een sterk punt.

Het Open Source wordt steeds weer in de spotlight geplaatst.

Het beleid begint een eerste vorm te krijgen. Sterke punten: - interoperabiliteit door te werken met open standaarden - garantie voor langdurig onderhoud - integratie mogelijkheden

Er is geen beleid. Er zijn wat vrijblijvende vingeroefeningen (OSOSS). Het is eigenlijk een herhaling van zetten. Denk aan het OSI programma begin jaren 90 van de vorige eeuw. Dat liep ook stuk op de onwil? onbekendheid? binnen de overheid. Vakkelijk de nek omgedraaid door de Internet wereld, Microsoft and the like.

Goede start gemaakt.

Een zwak gevoerd beleid zonder concrete planning. OSOSS bied de mogelijkheid om gericht en werkend controleerbare software/uitkomsten te voorzien van een breed dekkend publiek.

Over het algemeen als onvoldoende gecommiteerd. De oprichting van OSOSS was sterk maar daarna geen goede implementatie executie.

Ik krijg vanuit mijn werk niet het idee, dat er veel stimulans komt om overheden op open standaarden en open source te laten werken. Het meest positieve vind ik de genoemde motie zelf.

Ik zie niet dat er bewust beleid is gevoerd. Positief is dat OSOSS er is.

Het is een begin.

Een sterk punt is dat OS/OSS langzaam een plekje begint te krijgen in het overheidsbeleid.

Het tot nu toe gevoerde beleid op het gebied van open standaarden, open source software en open content ervaar ik als zeer beperkt en weinig vooruitstrevend. De Motie Vendrik is zonder consequenties op de plank blijven liggen. Het lijkt erop dat het beleid op dit gebied een eilandje is temidden van alle andere besluitvorming. Waarom lijkt het erop dat er geen tot weinig concrete koppelingen zijn tussen de verschillende departementen op dit gebied? De koppeling tussen de ideeën en acties lijkt weinig aanwezig en de noodzaak van open standaarden, open source en open content lijkt nog steeds niet helder te zijn ondanks de inmiddels bekende voordelen. Zo laten ook de recente problemen rondom de stemcomputers zien. Ik zie maar 1 sterk punt en dat is dat het onderwerp weer enigszins op de agenda lijkt te verschijnen.

Beoordeling matig, sterke punt is de opzet van een gezamenlijke organisatie om open source en standaarden duidelijker in beeld te brengen

Er is relatief veel bekendheid dat er overheidsbeleid op dit gebied is, en voor partijen die zelf graag willen zijn er ook wel mogelijkheden voor samenwerking gekomen.

Belabberd. De kleinschalige initiatieven zijn op zich waardevol (maar onvoldoende)

Matig tot redelijk. De sterke punten zijn absoluut de aandacht die het op gemeentelijk en regionaal niveau krijgt. Op landelijk niveau staat het helaas nog vrij matig op de agenda. Initiatieven als de samenwerking tussen gemeenten zijn lovenswaardig en moeten uitgebreid en voortgezet worden.

Welk beleid? Ik heb weinig geconstateerd dat op beleid leek.

Sterke punten van het beleid zijn dat er redelijk veel gedaan is om Open Source onder de aandacht te brengen van de overheid. m.n. OSOSS heeft zich duidelijk ingespannen, vaak met de inzet van bevlogen medewerkers om de mogelijkheden van Open Source te belichten, en Open Source onder de aandacht te brengen. Via goed georganiseerde en dikwijls interessante symposia, en met een site met

veel informatie en hulpmiddelen (zoals juridische guidelines) zijn veel hulpmiddelen aangereikt voor wie daar behoefte aan had.

'Vendor lock-in' zie ik vaak als nadeel closed source genoemd.

Vanuit overheid wordt geïnvesteerd in kennis: ososs, nictiz, dictu-programma's. (Europese) Overheid subsidieert 'open' kennisvormende activiteiten,

Het beleid is halfzacht er zijn geen sterke punten. Het is er op gericht om de Kamer tegemoet te komen, maar dat gebeurt zonder overtuiging. Er wordt in de rapportages verwezen naar wat er allemaal "wel" gebeurt, maar dat zijn veelal opsommingen voor de Bühne: Window(s) dressing.

Echt veel gebeurt er niet. Er gebeurt 'iets' met open source software bij OSOSS, maar dat is het dan ook wel. Van een beleid rond open standaarden is sinds 1 januari 2006 niet zoveel meer vernomen, en het moet niet verbazen dat zoiets straks ook met een beleid rond open source software gaat plaatsvinden. Of er moet al een flinke koerswijziging gepland staan. Met het verdwijnen van OASE (eind dit jaar) en OSS in het Onderwijs (is al verdwenen) ziet het er al met al niet rooskleurig uit. Sterke punten: er gebeurt 'iets'

zeer matig, er is een klein begin gemaakt door OSOSS/ICTU, maar daar is het bij gebleven.

Een sterk punt heet OSOSS. Dit project heeft goed werk verricht met het maken van definities, opstellen van lijsten met standaarden. Ook de de jaarlijkse conferentiedag is van (promotioneel) belang. Sinds per 1 januari 2005 de mankracht in dit project is verlaagd en open standaarden er zijn weggehaald, lijkt OSOSS 'onzichtbaar' te zijn geraakt. Een tweede goed punt: de frequente voorlichtingsbijeenkomsten over OS en OSS voor brede doelgroepen in Media Plaza.

De uitkomst van het gevoerde beleid is zeer onder de maat en daarmee vanzelf ook het gevoerde beleid zelf. Sterke punten zijn wel dat de bekendheid met OS en OSS bij de overheid behoorlijk is toegenomen. Ook de bereidheid om met OS en OSS aan de slag te gaan is toegenomen. In het gevoerde beleid heb ik sterk de weg gemist naar het verkrijgen van de benodigde expertise hiervoor. Indien de bereidheid om ermee aan de slag te gaan er eindelijk is, maar er nauwelijks deskundigen te vinden zijn om dit vervolgens op te pakken, lijken alle eerdere inspanningen voor niets. Nieuw beleid moet dus aangevuld worden met acties in de richting van het onderwijs en met name het middelbare en hogere ICT-beroepsonderwijs.

Mijn beeld is: ad hoc beleid, geen afstemming.

En wat ziet u als zwakke punten?

Het mandaat van het programma OSOSS en zijn navolgers was en is veel te klein. Er is met name op de overheidsdesktop werkelijk niets aan open standaarden gedaan: de situatie is erger dan toen de motie werd aangenomen. In plaats van inventariseren moet er in het centrale ICT-beleid structureel voldaan worden aan open standaarden. Op het gebied van open source is de marktmacht van de overheid niet omgezet in enige betekenisvolle structurele aanpak.

De Tweede Kamer heeft unaniem de motie Vendrik aangenomen, waarna in vier jaar tijd bijzonder weinig is gedaan door het kabinet om tot de gewenste situatie te komen. Tijdens de Microsoft Megadeal heeft de Nationale overheid nogmaals laten zien dat het geen ernst maakt met de benodigde investeringen en het creëren van een geschikt kader voor de invoering van Vrije Software en Open Standaarden. Nederland kan veel leren en gebruik maken van de ervaring van landen om ons heen en van door de Europese Commissie gecoördineerde initiatieven zoals IDABC. In plaats een voorlopersrol te nemen, blijft de Nederlandse overheid hangen in een status-quo uit de jaren 90.

Dat men niet handelt naar dit 'inzicht'. Standaarden worden niet op openheid beoordeeld. Invloed en controle van de grote overheid-IT spelers (Microsoft, HP, Atos etc) is zo groot dat telkens weer de discussie oplaait en gedane keuzes moeten worden teruggedraaid. Relevant is om te beseffen dat de b.v. Nederland zo een voorsprongpositie die in de toekomst een belangrijke economische waarde had kunnen zijn aan het verspelen is.

OSOSS blijft te zwak, alleen teveel informatief en in de schaduw. Te afhankelijk van regionale initiatieven en gemodder. Nog steeds is de semantiek van Open Source onbekend binnen de overheid en blijft er een te grote afstand van de OS cultuur en gemeenschapsgedrevenheid.

Inventieve oplossingen met een Nederlandse inslag vinden nog niet voldoende plaats, waardoor er geen momentum is om daadwerkelijk ideeën te implementeren.

- het idee dat open standaarden of open source een oplossing is die daarom goedkoop is - nog steeds zijn er binnen overheid mensen die niet weten wat het verschil is tussen open standaarden en open source - overheden zijn terughoudend om in grootschalige projecten alleen met midden- klein bedrijf gespecialiseerd in open source of open standaarden te schakelen

Vrijblijvendheid is het belangrijkste punt van zwakte. Overheden die iets anders willen doen dat. Men doet maar wat aan omdat er geen accountability is.

Na start snel afgezwakt. Te weinig zichtbaar. OSOSS lijkt vleugellam te zijn.

De korte termijn kosten, maar ik denk dat OSOSS een langer levens traject heeft dan gesloten software (semi-oneindig)

Execute Execute Execute. Goede scripts / best practices voor implementatie. Geen marktstimulatie voor OSS

Zwak punt is, dat er standaard nog steeds voor Microsoft wordt gekozen en er Microsoft-gecentreerde omgevingen worden opgezet. Ook wordt de kennis van open source binnen de overheden niet gebundeld en is de uitwisseling beperkt. Tevens zouden er meer producten moeten worden ontwikkeld, die als gezamenlijke standaard kunnen dienen.

Het lijkt een beetje dat OSOSS als excuus truuus wordt gebruikt door het kabinet. Er moet geld komen om echt iets te doen.

Het beleid wordt echt te slap gevoerd. Een actie als van toenmalig wethouder Laetitia Griffith in Amsterdam (<http://www.amsterdam.nl/contents/pages/9063/briefraadscommissiecontractmicrosoft.pdf>) is een aanfluiting en zou beleidsmatig afgekeurd moeten worden.

Het gaat allemaal met kleine stapjes, en de overheid mist grip op de eigen ICT om ook daadwerkelijk OS/OSS te implementeren. Het blijft gefragmenteerd, kleinschalig, waardoor grotere projecten gebaseerd blijven op gesloten standaarden/source.

Zie hierboven

Weinig draagvlak ministeries en de bijbehorende IT afdelingen, gebrek aan durf bij de overheid om duidelijke richtlijnen te stellen

er is geen concreet meetbaar doel of ambitieniveau vastgelegd, en het is daarom zeer vrijblijvend er is ook geen budget voor gekomen. veel organisaties zitten in een vendor lock-in. het kost _dus_ geld om er uit te komen. en de plekken waar open source en open standaarden zijn toegepast zijn meestal nou juist die plekken waar we al wA©l concurrentie hadden. De plekken waar we in een vendor lock-in zitten zijn nog bijna niet aangepakt.

Er is geen sprake van structureel beleid, en er is onvoldoende begrip bij beleidsmakers om tot een effectief stimuleringsbeleid te komen. Onvoldoende wordt onderkend dat er pro-actief stappen richting overheidsdiensten moeten worden gezet, en dat het niet voldoende is om op centraal niveau mooie woorden te spreken.

De uitvoer van de plannen. Er wordt heel veel gepraat, maar uiteindelijk komt maar een klein deel echt van de grond. Bovendien merk ik dat er nog heel erg gekaderd gedacht wordt. Zo zijn veel beleidsmakers nog steeds van mening dat open source slechts de desktop betreft. Dit zorgt helaas voor een te simpele benadering, waardoor veel kansen en mogelijkheden on-onderzocht blijven en daardoor niet vaak niet benut.

Als er al iets als beleid is geweest, dan is de uitvoering daarvan nog weer een fractie daarvan. Nederland loopt hopeloos achter vergeleken met onze verschillende bureaus.

Ik ben minder enthousiast over OASE van Syntens. De insteek op brancheniveau was geen slechte keuze, maar de invulling ervan vind ik niet erg sterk. Met veel belastinggeld zijn er een aantal pakketten ontwikkeld en men lijkt erop gehoopt te hebben dat deze eenvoudig over de muur te gooien was en vanzelf tot een succesvol Open Source project zou leiden. Men lijkt zich er geen moment in verdiept te hebben in de moeilijkheden om dergelijke communityvorming voor elkaar te krijgen. Evenmin heeft men geprobeerd om het aantrekkelijk te maken voor bedrijven/programmeurs om zich erin te verdiepen. De homepage van Cowtrack geeft geen toelichting, maar alleen een mogelijkheid tot inloggen. Hoe open is dat? Tevens stond er op de promotie DVD van Syntens over Cowtrack geen broncode o.i.d. maar alleen een erg knullig promotiefilmpje over Open Source in het algemeen. EZ heeft een grote misser begaan om Syntens zo rijkelijk financieel te ondersteunen voor dit initiatief. Andere zwakke punten van het beleid is natuurlijk de vrijblijvendheid ervan. Dit alles onder het mom van 'vrije keuze'. OSOSS heeft Open Source weliswaar onder de aandacht kunnen brengen, maar had geen enkel mandaat of mogelijkheden om enige pressie uit te oefenen zodat Open Source en Open Standaarden daadwerkelijk zouden worden ingevoerd. Dit alles onder het mom van zelfbeschikking en de vrije markt. Maar de werkelijkheid is natuurlijk dat als er veel closed source en closed standaarden in gebruik zijn, de mogelijkheden om Open Source en Open Standaarden in te zetten automatisch beperkt worden. Het heet niet voor niets 'Gesloten' standaarden en software. Gesloten betekent dat er mogelijkheden zijn om de markt af te sluiten en dat gebeurt dan ook in ernstige mate. De overheid kan zich er niet vanaf maken door de keuze bij anderen te leggen, maar moet een standpunt durven innemen en actief de gemonopoliseerde markt tegengaan.

De overheid geeft weinig zelf het goede voorbeeld, doet niet wat ze zelf adviseert

Overheid heeft legt geen sancties op, gebruikt te weinig haar controlerende macht. Binnen wetgeving is transparantie van procesgang vastgelegd: ambtenaren en leveranciers dienen berecht te worden op het leveren van wanprestaties, closed standaard software etc.

Er is weinig kennis, het besef van de problematiek is oppervlakkig. De vrijblijvendheid kost veel geld, maar dat hebben "we" blijkbaar voldoende. En er is geen enkele samenhang in beleid. Het Hoger onderwijs stort zijn kennis massaal in gesloten Amerikaanse elos (elektronische leeromgevingen), Binnenlandse Zaken verheft MSN tot communicatienorm met onze jeugd (wat voor eikel ben jij), de economische effecten worden steeds duidelijker maar leiden niet tot actie en in de (ICT) opleidingen is geen enkele aandacht voor het onderwerp. Razendpopulaire mashups als Google Earth en You Tube maken dat de

"lastige" onderwerpen over "open standaarden" nog verder van de agenda verdwijnen.

Er gebeurt veel te weinig. Het instandhouden van OSOSS is niet voldoende om de publieke sector in te laten zien dat er alternatieven zijn voor closed source software.

de overheid heeft nog een lange weg te gaan om al haar interfaces volgens open standaarden te definiëren en implementeren. Van het overstappen naar of stimuleren van open source is bar weinig te merken.

De motie-Vendrik is niet of nauwelijks uitgevoerd. Het beleid is beperkt tot overheidsorganisaties, maar de motie spreekt van 'de publieke sector' en die is uiteraard veel omvangrijker dan overheden alleen. De motie spreekt ook uit dat de marktwerking op softwaregebied niet functioneert en dat dit aangepakt moet worden. Aan dit cruciale beleidspunt is niets gedaan.

Zwak is telkens het verkoopargument van gratis. Gratis verkoopt wel lekker, maar leidt erg af van de diepere redenen om voor OS en OSS te moeten kiezen. Zwak is ook dat er teveel wordt gepraat over en te weinig wordt gedaan en geëxperimenteerd met de OSS-mogelijkheden. Het gaan opdoen van reële ervaringen met OSS-omgeving moet in het nieuwe beleid meer naar de voorgrond komen. In de marketing werkt het kunnen ervaren het beste. Ervaringen door derden brengt ambassadeurs, ik-ervaringen brengt geloof en enthousiasme op gang. Zwak is dat in mijn beleving het belang van onafhankelijk en creatief onderwijs door de inzet van OSS in het onderwijs zo weinig aan de orde komt.

Zie boven

Tijdschema

In de motie-Vendrik besloot de Tweede Kamer de invoering van open standaarden dwingend aan een datum te koppelen. De oorspronkelijke termijn is niet gehaald. Staatssecretaris Heemskerk wees tot nu toe een nieuwe datum af, omdat hij de handen vrij wil houden voor situaties waarin open standaarden niet of niet op korte termijn ingevoerd zouden kunnen worden.

Vraag 2: Vindt u dat de invoering van open standaarden dwingend aan een datum moet worden gekoppeld?

(Aantal respondenten)	(29)
Ja	25 (86%)
Nee	4 (14%)

Wat is de reden daarvoor?

Ja, voor de verplichte invoering van een open standaard moet je een datum afspreken. Dat is de enige methode om netwerkdwang vanuit de achterhoede onschadelijk te maken.

Als we een lering trekken van de afgelopen 4 jaar, dan blijkt zonder dwingende maatregelen de Nederlandse overheid niet in staat serieus daar naartoe te werken. Wel zouden naar voorbeeld van de Belgische Federale ICT overheid enkele prioriteiten gesteld kunnen worden, bijvoorbeeld de invoering van ODF. Uiteraard is "Open Standaarden" een breed begrip en kan de staatssecretaris zich niet blind vastleggen op de invoering van Open Standaarden in elk gebied op een vaste datum. Me dunkt dat een genuanceerder en pragmatische doelstelling de haalbaarheid vergroot.

Beter afdwingen dat blijven overleggen

Te uitstellerig.

Het moet naar mijn mening altijd mogelijk blijven om voor specifieke gevallen niet Open Source te kiezen, maar we moeten er met zijn allen wel heel erg sterk op aandringen. Bedrijven, die veel support voor Open Source leveren moeten naar mijn mening gesubsidieerd worden. Ik werk zelf als programmeur met Eclipse van IBM, maar dit is nauwelijks binnen de overheid gestimuleerd. Ook de diverse CRM's, etc zijn nog niet veel binnen de overheid te vinden.

Anders beslist overheid toch weer voor een monopolist in zee te gaan die beweert zogenaamd een open standaard te (gaan) ondersteunen

Heel veel organisaties werken al met open standaarden. Ook veel dienstverleners bieden het al. Voor de achterblijvers zou het stellen van een datum daarom een goede stok achter de deur zijn.

De aanwas van nieuwe software en bestand formaten zal alleen maar toenemen met de tijd die het nodig heeft tot invoering. Daarnaast is het een signaal aan leveranciers dat het een voldongen feit is en er medewerking aan geven.

Ja dwingend aan een datum en aan een % In 2010 moet 20% van de eindgebruikers een Open source omgeving hebben en 70% van de internet servers.

Een aantal platformen zijn tot nu toe gesloten, waardoor er geen concurrentie mogelijk is. Verder is men bij de politie, waar ik werk, druk bezig met uitwisseling, maar dit blijft lapwerk zolang niet alles een gezamenlijke basis heeft. Er wordt gewoon te weinig over nagedacht.

Als er geen datum is, wordt het maar telkens vooruit geschoven. Misschien is echter 1 datum voor het geheel niet goed, maar zijn kleinere stappen met data erbij beter.

Er zijn altijd maatwerk-oplossingen e.d. die voor migratie een lastig te voorspellen tijd vergen. Daar is het een dwingen een riskante zaak. Daarbij, die maatwerk-zaken zullen niet de grote licentie-besparing vormen (het gaat tenslotte wel om verspild belastinggeld) en ook niet altijd de vrije informatie-uitwisseling in de weg staan. En soms (zoals bij spelletjes ;-)) is een niet-open oplossing toch nog even de best haalbare... Voor de standard-desktop-toepassingen echter (m.n. Word/Excel) zijn gewoon bruikbare alternatieven beschikbaar, en daarvan is ook het migratie-traject technisch minder riskant, dus beter te plannen. En de licentiegeld-besparingen zijn aanzienlijk. Tevens zijn we dan ook sneller af van de downloadable info in .doc-formaat vanaf de website van uw gemeente (Zeist bv.), een doorn in het oog van menig belastingbetaler (hoewel in mijn overtuiging zeker niet de meerderheid hoor, maar ook niet een zomaar uit te vlakken minderheid). Voor de migratie van deze desktop-toepassingen zou een datum wel nuttig zijn.

Anders is het te vrijblijvend. De open alternatieven zijn er, door een datum te nemen dwingt dat af om die ook serieus in overweging te nemen. Anders blijft men voor de makkelijke (op korte termijn), gesloten weg kiezen.

Het wordt tijd dat het vele praten gekoppeld wordt aan acties. Het invoeren van een datum maakt het mogelijk dat er daadwerkelijk stappen genomen moeten worden in plaats van loze beloften. Daar waar het niet mogelijk zou zijn om open standaarden in te voeren dient dit de exceptie te zijn op de regel en niet andersom.

zonder datum blijft het te vrijblijvend

er zijn op dit moment nog niet op alle gebieden goede open standaarden die ook daadwerkelijk de keuzevrijheid en concurrentiepositie verbeteren. Als er een datum aan iets vaags als "open standaarden" gekoppeld wordt loopt men de kans dat er suboptimale producten die niet interoperabel zijn ingezet worden die niet daadwerkelijk de vendor lock-in reduceren.

Dit is de enige (en kennelijk nog steeds onvoldoende) waarborg dat er daadwerkelijk iets gebeurt. Vervolgens kan dan vanaf die datum terug worden gerekend om concrete implementatiestappen te definiëren. Want het probleem was vrees ik dat niemand begreep wat er nu precies dwingend aan die datum gekoppeld was.

Om tot een succesvolle invoering te komen moet het roer op een gegeven moment om gaan. Dit doe je toch het best door een vaste datum te hanteren in plaats van bijvoorbeeld gefaseerde of projectmatige invoering.

Wanneer geen datum wordt gesteld, zal eindeloos worden uitgesteld. Enerzijds door de traagheid van de ambtelijke molen, anderzijds door professionele vertragers van de bedrijven met tegengestelde belangen.

Open Standaarden moeten dwingend aan een datum gekoppeld worden zodat de (rijks)overheid een gebrek aan kennis, durf en daadkracht niet kan verstoppen achter allerlei vage praktische bezwaren.

Verandering is iets wat mensen graag uitstellen. Bovendien mag er wel iets tegenover de dwang van monopolisten e.d. staan.

want anno 2007 volgt de nieuwe ict-golf met grootschalige investeringen binnen overheidsorganisaties. Het gaat om a. integreren van organisatieprocessen en b. automatiseren van ketenprocessen en c. het automatiseren van kennisintensieve processen (beslisprocessen). De dynamiek binnen dit ICT-eiland is groot, de automatiseringsslag moet daarom flexibele, ICT stekkers opleveren. Ofwel de semantiek van web 2.0 ondersteunen, dit kan alleen maar door een gemeenschappelijke standaard op te stellen. Zo'n gemeenschappelijke standaard zou, net zoals de grammaticaregels van een taal, door de overheid met medewerking van inhoudelijk specialisten vastgelegd moeten worden.

Ik weet dat het op een aantal punten niet kan, maar draai de bewijslast maar om. En vooral stevig handhaven!

Omdat het anders te vrijblijvend is. Alhoewel het verplicht stellen van een datum ook niet alles zegt. Zie wat dat betreft wat er terecht is gekomen van de motie-Vendrik, een motie waarin ook duidelijke afspraken stonden over een tijdspad.

zonder datum is er geen stok achter de deur en zal het er niet van komen.

Bijna alle organisaties in publieke en private sector bevinden zich in een 'vendor lock-in' positie. Vanuit die situatie lijkt kiezen voor de korte termijn altijd aantrekkelijker dan kijken naar de lange termijn. "ICT is immers maar een middel en de doelen moeten voorop staan", luidt een veelgehanteerde redenering. Maar ICT is in economisch en maatschappelijk opzicht van strategisch belang en dient ook zo behandeld te worden. De terugkerende keuze voor de korte termijn staat, anders gezegd, haaks op het langetermijnbelang. Dit proces moet met kracht doorbroken worden. Een verplichte datum kan daarbij helpen.

De verborgen schade door er langer mee te wachten kan wel eens veel groter zijn dan de schade die ontstaat door een snelle datum te forceren. Uitstel haalt ook het urgentie-argument onderuit, terwijl die urgentie er wel degelijk is. Dwingend opleggen is daarbij kordaat beleid, wat geen ruimte laat voor 1001 eigen inzichten bij de uitvoering ervan. Dwingend zonder sanctionering heeft echter weinig zin, dus alleen dwingend als er ook sancties op rusten.

Liever verlokken dan dwingen!

Keuze van standaarden

In de motie-Vendrik werden niet concreet open standaarden bij naam genoemd waar de overheid met name mee aan de slag moest.

Vraag 3: Wat zijn voor u de belangrijkste open standaarden waarmee de overheid direct aan de slag moet? Welke drempels moeten eventueel nog weg worden genomen?

ODF, MPEG4, XForms, SMIL, SVG, XSL, XSLT, Topic Maps, SOAP, UDDI, WSDL, X

Verscheidende onderzoeken hebben gerapporteerd over de open standaarden die wenselijk en haalbaar zijn. Onder andere heeft het SELF project eind 2006 een rapport hierover gepubliceerd, met name gefocust op die standaarden die geschikt zijn voor in het onderwijs. Zie onderaan deze pagina het rapport: <http://selfproject.eu/en/LSEG> Daaruit komen o.a. de volgende standaarden naar voren: ASCII, ISO 8859, Unicode, Open Document Format (ODF, ODT, ODG, ODS, ODP), HTML, SVG, PDF, tar, gzip, JPEG, PNG. Bovendien zouden we op het gebied van internettelefonie het SIP protocol aanbevelen, op het gebied van instant messaging het XMPP protocol (ofwel Jabber). Zie ook <http://www.belgif.be> voor de index van open standaarden door de Belgian Government Interoperability Framework.

ODF - tekstformat Ook hier is de remmende factor ingezet. ODF is al een erkende ISO open tekstformat standaard. Nederland zal dus deze standaard gepast 'dwingend' moeten opleggen. Echter een versnelde ingezette Microsoft lobby heeft alles op de rem gezet. Microsoft gebruikt nu de versnelde procedure om haar tegenhanger OpenXML gestandaardiseerd te krijgen en verteld al haar gebruikers dit eerst af te wachten, en dat doen ze dan ook braaf. Hoezo!. Eis nu ODF en er is niets op tegen dat MS een tweede standaard aanvraagt dit duurt nog min. een half jaar. Als OpenXML ook door ISO wordt gestandaardiseerd is hebben we er twee.

Interfaces en formaten.

De diverse Content Management Systemen, zoals DRUPAL, Joomla, etc. De ontwikkelomgevingen, zoals Eclipse. De CRM systemen, zoals SugarCRM en de boekhoudsoftware, zoals Open Ledger. De drempels zijn naar mijn mening vooral de Engelstalige implementaties en het soms ontbreken van Nederlandse vertalingen een drempel om direct in deze programmatuur te stappen. Ook een goed desktop systeem in het Nederlands kan hier van grote invloed zijn.

XML, RDF, Topic Maps, XBRL, OOXML, Dublin Core. Drempel: - Net als in diverse andere landen zouden organisaties die zich bezighouden met de ontwikkeling van standaarden beloofd moeten

worden in de vorm van bv. tegemoetkoming in de kosten. En niet zoals in Nederland dat er ook nog kosten betaald moeten worden aan een organisatie om bij te dragen inclusief stemrecht etc..

Eigenlijk heel eenvoudig. Volg de ontwikkeling van de praktische toepassing van Open Standaarden zoals je die vindt binnen de <http://sourceforge.net> omgeving.

ODF

PDF heeft in principe geen drempels. ODF voor documenten is eigenlijk ook al een feit. Bestand formaten voor media zoals beeld en geluid staan ook al langer vast maar zijn meer verspreid in gebruik.

Linux Apache Staroffice Mozilla

Veel XML, waarbij er nog baanbrekend werk moet worden verricht om daar de juiste standaarden in te vinden. En verder moet er gewoon voor alle dataopslag een juiste gezamenlijke standaard komen, zodat er meer eenduidig gewerkt gaat worden.

ODF (ondanks dat er nog van alles ontbreekt op dat gebied)

*Gewoon, html met png, niets mis mee. En dus ***geen*** info meer in Word of Excel, maar gewoon, html. En als dat om een of ander reden echt niet kan (...) PDF*

OpenDocument formaten gebruiken voor tekst/spreadsheat/etc, zowel intern als naar buiten (formulieren etc) Open Standaarden voor bijvoorbeeld Gemeentelijke Basisadministratie voor interoperabiliteit met andere pakketten

De overheid dient zich te conformeren of zelf een duidelijke en helder definitie op te stellen welke beschrijft wat een open standaard is. Met dit als richtlijn kan men voor de huidige en toekomstige standaarden bepalen of deze 'open' (genoeg) zijn. Het opstellen van een lijst met open standaarden hieruit is een logische gevolgtrekking. De drempel die dus genomen moet worden is het opstellen of conformeren aan een dergelijke definitie. Zie bijvoorbeeld ook de definitie van Bruce Perens: <http://perens.com/OpenStandards/Definition.html> Of de Freedom Defined definitie van Mako Hill et al: <http://freedomdefined.org/Definition>

ODF; Open standaarden voor gegevensuitwisseling

ODF is een heel belangrijke. het werkt, het kan echt de vendor lock-in doorbreken, en heeft een grote impact ook andere bestandsformaten die multi platform en leverancieronaafhankelijk werken: HTML (any browser!), mpeg (ipv .wmv), PDF, etc. binnen de departementen Ldap &

Kerberos (ipv MS AD), XMPP, in de toekomst moet er een oplossing voor agenda's komen: ical of caldav of iets anders

De open standaarden dienen als eerst te worden ingevoerd in alle communicatie met de burger. Dit betekent dat in correspondentie en informatievoorziening voor iedereen toegankelijk moet zijn, zonder dat burgers hiervoor gestuurd worden in de richting van verplichte licenties of andere kosten.

Open formaat voor documenten, open protocollen voor uitwisseling van gegevens.

Met name de gesloten documentformaten .doc, .xls en .ppt zijn een groot probleem. Een van de grote drempels bij het ingebruik nemen van open alternatieven voor deze formaten, zoals .odt, is het gebrek aan ondersteuning voor deze alternatieven door de grote huisleveranciers van gemeenten en de rijksoverheid. Ondanks beloften om deze open standaarden te gaan gebruiken (stammend reeds uit 2002!), blijft dit uit. Het onderzoek van SEO naar Kosten-baten van Os en oss in de publieke sector heeft de bedenkelijke financiële verhoudingen en het mededingingsbeperkend gedrag dat hieruit voortkomt reeds in 2004 onder de aandacht gebracht, maar tot op heden is er nog niks bekend over stappen van de NMA en/of de Europese Commissie hiertegen (zie p.58 van dit rapport).

ODF templates moeten omgezet. Bestaande documenten kunnen waar nodig worden omgezet terwijl ODF voor dagelijks gebruik al is ingevoerd. X(HT)ML

Stel kennis en toepassingsdomeinen vast, gebruik bijvoorbeeld de indeling van het Euro-parlement of de wetenschappelijke faculteiten. Eigenlijk zijn er al veel standaarden aanwezig: binnen de watersector: NEN3610 IMRO (ruimtelijke data) IMWA (waterschappen); Binnen de zorgsector: HL7v3, industrie: ANSI/ISAA 33/88. Daarnaast zijn er standaarden die door een "halve" branche als standaard worden gedeponereerd, waarbij de wetenschappelijke borging ontbreekt. Dit soort standaarden kunnen marktverstoringen werken. Dus: Lever als overheid ook een keurmerk waarbij je kunt zien dat een standaard gevalideerd is.

Ik wil geen keuze maken tussen de ene of de andere open standaard. Uitgangspunt moet zijn: uitwisselbaarheid van informatie, interoperabiliteit van systemen.

ODF HTML/XHTML

ODF WS-specificaties HTML/CSS SSL ebXML UN/EDIFACT

Er dient per toepassingsgebied (kantoor, onderwijs, gezondheidszorg, etc.) standaarden te worden gekozen, die onmiddellijke ingevoerd moet worden. Voor kantoortoepassingen is dat bijvoorbeeld ODF, etc.

ODF lijkt erg voor de hand te liggen nu ook de omringende wereld deze standaard lijkt te omarmen. Ook PDF is in de aanvang een bruikbare uitwisselstandaard voor documenten. XBRL is een belangrijke standaard voor de uitwisseling van financiële gegevens en andere getalsmatige informatie tussen overheid en bedrijfsleven, maar ook tussen overheden onderling. XML en HTML . vCard, iCal, etc. Zoek in ieder geval naar open standaarden die wereldwijd algemeen geaccepteerd lijken te kunnen worden en niet naar de eigen misschien nog beter werkende oplossingen. En kies zoveel mogelijk voor generieke en zo weinig mogelijk voor specifieke opslagformaten. De belangrijkste drempel lijkt nog de vrijheid om voor elke mogelijke open standaard te kunnen kiezen. Het uiterste gebaat zouden we echter zijn met slechts één open standaard (één standaard dus) per toepassingsgebied. We laten de keuze van open standaarden maar aan de markt over en missen dus een standaardisatiemacht die deze met voldoende gezag (internationaal) kan voorschrijven.

Vraag voor de inhoudelijk ingevoerden!

Vraag 4. Moet de overheid naar Duits model een centrale lijst vaststellen van wenselijke, minder wenselijke en onwenselijke bestandsformaten, en die ook handhaven c.q. stimuleren?

(zie: <http://www.kbst.bund.de/saga>)?

<i>Aantal respondenten</i>	<i>(29)</i>
Ja	25 (86%)
Nee	3 (10%)

Zo ja, moet zij haar toeleveranciers (contractueel) verplichten om daar aan te voldoen?

<i>Aantal respondenten</i>	<i>(29)</i>
Ja	25 (86%)
Nee	3 (10%)

Leveringsvoorwaarden

Er ontstaat al snel een afhankelijkheidsrelatie tussen leveranciers en de overheid op basis van beslisrechten over ontwikkeling van (of zelfs maar toegang tot)

maatwerktoepassingen voor overheden. Hoe acceptabel is het – vanuit het oogpunt van democratische controle – dat de overheid gebruik maakt van software waar gegevens in opgesloten zitten of software die in de praktijk niet op haar veiligheidsaspecten beoordeeld kan worden?

Vraag 5: Moet software die speciaal voor Nederlandse overheden vervaardigd wordt zonder uitzondering beschikbaar zijn als open source software?

<i>Aantal respondenten</i>	<i>(29)</i>
Ja	18 (62%)
Nee	11 (38%)

Licht indien mogelijk uw antwoord toe.

De overheid doet zichzelf tekort als zij iemand anders het eigendom geeft van zaken die voor haar worden ontwikkeld. Het houdt alle partijen scherp als een klant op ieder moment keuze heeft voor verschillende opties. Bovendien is het voldoen aan standaarden makkelijker met open source en is GPL een extra impuls voor verdere ontwikkeling van componenten door andere stakeholders. Zeker doen.

Naast ISOC, heeft ook het Nederlands Innovatie Platform hier reeds in 2005 duidelijk uitspraak over gedaan. Zie: <http://isoc.nl/floss/petitie>

Hier lopen een hoop zaken door elkaar. Open source is mogelijk door community-development. Er is dus niet een leverancier, en ook niet een eigenaar. Er kunnen en mogen m.i. NOOIT private of andere gevoelige gegevens in software opgesloten zitten. Dan spreek je niet over maatwerk maar over een tijdbom.

Transparantie.

Ik vrees, dat dit op dit moment nog een brug te ver is. Er zijn nog te veel specialistische programma's, die nog niet in Open Source beschikbaar zijn.

Nee, maar wel de services waaruit deze software of liever collectie van services bestaat.

Software moet voldoen aan de beginselen van behoorlijk ICT gebruik: oa. transparantie, toegankelijkheid en betrouwbaarheid. Dat kan dmv open source. Dit is overigens ook het standpunt van de Europese Commissie binnen IDABC.

De veiligheidsaspecten kunnen makkelijker door derden geverifieerd worden, aanpassingen en beveiligingen kunnen zo sneller gecontroleerd en verholpen worden.

Neen er zijn omstandigheden waarin propieraty sw gejustificeerd is.

Kijk naar de stemcomputers en wat daar speelt. Ook de vele vendor-lock-in-situaties uit het verleden moeten de overheid leren het in de toekomst beter te doen. En verder zou software, ontwikkeld voor de overheid, in van toepassing zijnde gevallen ook aan de burgers terug kunnen worden gegeven. De burgers betalen tenslotte. Of het bedrijfsleven. Het bedrijfsmodel voor IT-bedrijven gaat dan meer zitten in ontwikkeling en automatisch blijven de goede bedrijven over. En support, waarbij gebruikers eenvoudig over kunnen stappen bij wanprestatie, omdat ook een ander over de software kan beschikken en deze kan aanpassen.

Niet zonder uitzondering. Probeer het wel zo veel mogelijk te doen, maar er kunnen situaties voordoen dat je met een leverancier afspraken maakt over wat wel en niet open kan.

Algoritmen die bij opsporings-instanties gebruikt worden mogen daarvan worden uitgesloten, maar zullen wel door andere instanties dan de makers gecontroleerd mogen worden (bv. TNO o.i.d.). Voor de administratieve functies is mijn antwoord wel JA. Dat geeft veel voordelen bij allerlei administratieve interactie vanuit semi-overheid, onderwijs etc. En de inzichtelijkheid zal ook kunnen afrekenen met "dat zit fout in onze computer". Love it.

Wat met overheidsgeld wordt gemaakt moet ook weer beschikbaar worden gesteld. Voor controle, en ook zodat anderen hier weer verder aan kunnen bouwen.

Een democratie kan slechts bestaan als allen de mogelijkheid en de middelen hebben om zich terdege te kunnen informeren. In een steeds verdergaande digitale samenleving kan het niet zo zijn dat de fundamentele - steeds vaker bestaande uit software - waarop onze maatschappij is gebouwd slechts toegankelijk zijn voor een selecte groep. Elke burger heeft mijns inziens het recht om de door haar verkozen vertegenwoordiging te controleren en vast te stellen of deze haar werk goed uitvoert. Daarbij hoort ook de mogelijkheid om de daarbij gebruikte gereedschappen in te zien. Het gebruik van zogenaamde gesloten software belemmert dit en fungeert in wezen als een black box waarvan maar een beperkte groep zicht heeft op de werking. Dit is mijns inziens niet gewenst in een democratie.

Deze software is betaald uit belastinginkomsten en moet als zodanig ook beschikbaar zijn binnen het publieke domein

maar hoe zit het dan met maatwerk in SAP? of maatwerk op basis van een closed content management systeem? of een huisstijl (moet die ook open source)?

Ik zou dit als richtlijn/standaard willen stellen, maar er zijn diverse situaties waarin goede gronden zijn aan te voeren om hier vanaf te wijken (bv. niet beschikbaar zijn van OS equivalent in combinatie met voldoende concurrentie op de markt; in eigen beheer ontwikkelde security gevoelige software, ...).

Niet zonder uitzondering. Er zullen zeker situaties zijn waarin een keus voor open source software - om uiteenlopende redenen - niet de beste keus is. Dit komt omdat bij elke keus alle aspecten moeten worden gewogen en niet blind een keus voor open source _per definitie_ gemaakt moet worden. Dat gezegd hebbende moet wel telkens open source tegen een gesloten format afgewogen worden in het licht van het doel en de belangen van de afnemer van de software.

Maar met de kanttekening dat er programmatuur zou kunnen bestaan waar dat werkelijk bezwaarlijk zou kunnen zijn. Het is dus de vraag of 'zonder uitzondering' haalbaar is.

Er zijn verschillende argumenten voor: -Ter controle van de democratische controle, met het geijkte voorbeeld van de stemmachines die te controleren moeten zijn. -Besteding van publiek geld dient zoveel mogelijk terug te vloeien naar de burger. Dit kan o.a. door de software weer ter beschikking te stellen. -Indien software enkel en alleen voor de overheid wordt gemaakt kan dit in principe altijd met een uurtje-factuurmodel (bij grotere softwarepakketten dient er dan wel goed samengewerkt te worden bij aanbesteding door bijv. gemeenten). Verdere exploitatie door middel van licentieverkoop is dan niet meer nodig, want de leverancier heeft z'n investering terugverdiend. (mits....dit laatste argument geeft ook de eventuele lacune aan van het gegeven dat alle software die voor de overheid ontwikkeld wordt Open source zou moeten zijn - gezamenlijke aanbesteding door gemeenten brengt ook veel coördinatiekosten met zich mee en kan de keuzevrijheid voor gemeenten beperken. Bij grote software pakketten is een exploitatiemodel op basis van licentieverkoop dan wel voorstelbaar als gezamenlijke aanbesteding te kostbaar en te riskant is om te organiseren, en/of er niet genoeg financiële middelen verzameld kunnen worden doordat er te weinig samenwerking is vanuit de vraagkant van de markt. Door exploitatie via licentieverkoop kunnen kosten en risico's gedeeltelijk bij de leverancier worden neergelegd.

Van AIVD, FIOD etc. lijkt het me niet handig uit veiligheids- en of strategisch oogpunt. Wellicht de regel dat iets standaard open is volgens een bepaalde licentie en dat daarop ontheffing kan worden verleend voor bijvoorbeeld de eerder genoemde instanties

Controleerbaarheid en transparantie zijn cruciaal voor een democratie. Onze samenleving digitaliseert, de afhankelijkheid van (goeie, slechte, kwaadaardige) software neemt dagelijks toe. Steeds meer processen gaan geautomatiseerd. Wie controle wil houden over processen en flexibiliteit nodig heeft in de dienstverlening en bescherming van burgers, moet

ervoor zorgen dat software open en controleerbaar is (voor professionals uiteraard).

Alleen al uit het oogpunt van transparantie is de keus voor open source in deze situaties wenselijk.

Het Nederlandse volk is als belastingbetaler opdrachtgever en intellectueel eigenaar van deze software. Elke Nederlander moet derhalve in staat gesteld worden de broncode in te zien en te controleren of deze aan de gestelde/te stellen eisen voldoet.

In principe 'ja', maar er zijn wellicht omstandigheden waarin een andere keuze gewenster is. Het is dus 'ja, tenzij...'

Nee, maar wel zo veel mogelijk. Voor applicaties waarin publieke processen besloten liggen zijn openbare broncode en publieke eigendom een eerste vereiste. Maar bovenal moet de overheid ook zelf zijn eigen bedrijfsprocessen blijven bedenken en vormgeven. De proceskennis verdwijnt anders te veel bij de proceseigenaren van de overheid en komt feitelijk vooral te liggen bij de IT-dienstverlener. Dit is onvolwassen en ongezond. De expertise en vooral de zeggenschap en controle over de overheidsprocessen hoort niet alleen formeel, maar ook materieel bij de (collectieve) overheid zelf te liggen en niet bij de private markt. Richtinggeving, (democratische) controle en waakzaamheid komen anders in verkeerde handen. Meer centralisatie en daardoor een meer uniforme vormgeving van overheidsprocessen lijkt echter wel geboden en een gezamenlijke doorontwikkeling van de overheidsprocessen en de automatisering daarvan in OSS brengt het nadenken over de procesverantwoordelijkheid weer terug bij de overheid zelf. Het maakt de doorlopende procesontwikkeling bovendien flexibeler en onafhankelijker en vermindert het weglopen voor de eigen verantwoordelijkheid en de 'over de schutting gooien'-cultuur. Ook wordt het werk voor de procesverantwoordelijken binnen de overheid weer inspirerender en creatiever en worden de IT-diensten / IT-dienstverleners weer ondersteunend ipv. leidend. En natuurlijk moet deze wijze van werken op de langere termijn enorme besparingen kunnen opleveren. De niet-overheidspecifieke software hoeft echter niet perse door de overheid zelf te worden verzonnen en gebouwd. Hier blijft realiteitszin nodig in het spanningsveld tussen de liever gewenste en de effectievere / efficiëntere oplossingen.

Besluitvorming

Het ICT-beleid van de rijksoverheid wordt in gekenmerkt door een klassieke, gesloten aanpak. Software en diensten worden in de praktijk aanbesteed zonder centraal beleid over randvoorwaarden als open standaarden en open source. Dat heeft een diepgaande impact op interoperabiliteit en digitale duurzaamheid maar ook op het gebied van auditeerbaarheid, veiligheid en privacy. Een dergelijke situatie is ook terug te zien bij overheden op provinciaal en gemeentelijk niveau.

Vraag 6: Hoe kunnen open standaarden en open source beter meegenomen worden in het praktische ICT-beleid van overheden? Ziet u een rol voor wetgeving die minimale randvoorwaarden op dat gebied stelt, in het verlengde van de Archiefwet? Of moeten beslisprocessen op ICT-gebied zodanig open worden opgezet dat er ruimte is voor een actieve rol van burgers en deskundigen uit het veld - zoals bijvoorbeeld bij het beleid rondom de openbare ruimte het geval is?

Antwoorden

Ik zie zeker mogelijkheden voor centrale, bindende inkoopvoorwaarden die stellen dat leveranciers verplicht zijn om te voldoen aan bepaalde open standaarden (en die ook als 'standaard formaat' in te stellen boven leverancierafhankelijke formaten). Ook zou door de overheid gepubliceerde informatie altijd minimaal in een open standaard gepubliceerd moeten worden. Bij grote aanbestedingen op ICT-gebied zou er na interne besluitvorming op ICT-afdelingen ook een externe review door een adviescommissie open source en open standaarden moeten zijn waar erkende experts vanuit de samenleving in plaats nemen.

In de openbare aanbestedingen en in het inkoopbeleid in het algemeen kunnen duidelijke randvoorwaarden worden geschetst om Open Standaarden dwingend te gebruiken (en uitzonderingen volgens duidelijke procedures) en om Vrije Software in te zetten. In het geval een overheid software koopt of gerelateerde diensten afneemt dient met zeer goed uit te leggen als deze niet vrij is en niet open standaarden hanteert.

Elke overheid levert diensten. Aan elkaar of aan burgers. Door nu de dienstencomponenten (software) open source te houden en aan te bieden aan de burgers en deskundigen kunnen zij deze dienst mede ontwikkelen. Door daar meerdere disciplines bij te betrekken zal men een veel beter en rijker en op maat gesneden dienst kunnen aanbieden.

Het laatste.

Een betere begeleiding met betrekking tot het gebruik van standaarden en de uitwisseling met andere bedrijven kan een oplossing zijn. Binnen mijn huidige bedrijf gebruiken we metredelijk succes, Eclipse en Open Office, helaas nog wel draaiend op een Windows machine.

Je zou kunnen beginnen door aanbestedingen vooraf te laten beoordelen op bovengenoemde aspecten. Op zich natuurlijk vreemd want zaken als interoperabiliteit, digitale duurzaamheid, auditeerbaarheid, veiligheid en privacy zijn natuurlijk nu al belangrijke randvoorwaarden bij aanbestedingen. Het feit dat men hier minder of geen aandacht

aanbesteed is al een indicatie dat hulp of beter dwang van "boven af" noodzakelijk is.

Ik zie een rol voor wetgeving

In deze is de rijksoverheid het overkoepelend orgaan en de beleidsmaker. Er is geen concreet verschil met nu, de overheden gebruiken nu ook dezelfde besturing systemen en software op het grootste vlak. De kleinere maatwerk pakken kunnen naar eenzelfde standaard geschreven en gebruikt worden.

De verschillende logische instrumenten vd overheid moeten worden ingezet: Overtuiging, voorlichting, quotering en afdwingen via wetgeving

Er dient een raamwerk te zijn, waardoor de juiste open standaarden en sources worden gekozen. Inbreng van onafhankelijke deskundigen is daarbij gewenst. Inbreng van burgers is in dit stadium amper interessant, omdat 90% van de burgers alleen kan klikken en software als bureaublad kent.

De overheid zo vanuit gebruikers moeten werken en niet vanuit software. Te vaak nu wordt er aanbesteed en blijkt software gekocht te zijn die niet aansluit op wat een gebruiker er daadwerkelijk mee wil doen. Dit is ongeacht of het open is of niet. De aanbestedingen worden gewoon weg te vroeg gestart. Zorg eerst voor een systeemafhankelijk prototype dat getest wordt bij gebruikers zodat voor zowel gebruikers, opdrachtgever als de softwareleverancier duidelijk is wat gevraagd wordt. Pas dan wordt er geen geld verspild aan software. Bij een prototype wordt open gewerkt, dus met inzet ook van burgers.

Ik opteer toch liever voor de wetgeving met minimale randvoorwaarden. De ICT-wereld is vergeven van de betersweters met een beperkte blik, en dat zal de processen nodeloos traag en duur maken, omdat het resultaat niet gegarandeerd beter is dan zonder inspraak.

Eerder wetgeving die randvoorwaarden stelt. Dan heb je iets tastbaars, een harde regel. Ruimte voor burgers en deskundigen betekent ook dat je invloed laat aan de professionele lobby-machines van closed-source bedrijven.

In de besluitvorming zou een voorkeur uitgesproken moeten worden voor open source software en een verplichting tot open standaarden. Dit zou voldoende ruimte moeten bieden om te kunnen opereren. De bewustwording rondom deze onderwerpen kan op deze wijze worden vergroot zonder hierbij te dwingend te zijn.

- Interoperabiliteit is een absolute must om oa vendor lock in tegen te gaan. Gesloten standaarden werken een vendor lock-in juist in de hand.
 - Het vrij beschikbaar stellen van broncode is zeer gewenst, vooral daar waar het een significante betekenis heeft voor het reilen en zeilen van onze maatschappij. Zo zou de software van stemcomputers bijvoorbeeld
-

vrij beschikbaar moeten zijn voor alle burgers.

- Het inzetten op open source software en standaarden ondersteunt de nationale economie en versterkt deze.
- Ontwikkelingen gefinancierd vanuit publieke gelden dienen ook ten dienste staan van het publiek.

Centrale aansturing op standaarden en eventueel gebruik van open source. Opnieuw bekijken van proces europees aanbesteden omdat dit remmend werkt op kleine partijen die eerder genegen zijn om e.e.a. op te pakken.

Er moet een 100% open source referentieplatform komen waar alle software oplossingen die de overheid inzet op moet kunnen werken. dat referentieplatform kan elk jaar worden geupdate, en kan in principe aanbesteed worden aan een leverancier. Aangezien die leverancier alle code vrijgeeft van dat platform kan elke andere leverancier daar dus op verder bouwen. het referentieplatform moet langzamerhand ook productief ingezet gaan worden binnen de overheid. bijv. >10% van de werkplekken in 2009, en >25% in 2010. dan hebben we (overheid en bedrijfsleven) in 2010 3 jaar ervaring met een 100% open source platform, en het heeft een installed base van 25%, en dat geeft denk ik voldoende momentum om de vendor lock-in op het werkplek gebied kwijt te raken. het zelfde kan gebeuren op andere gebieden waar grote vendor lock-in's bestaan, zoals o.a. databases

Kaderstellende centrale afspraken (bv. ten behoeve van data exchange en interoperabiliteit) in combinatie met deskundigheid uit het veld.

Nee, een actieve rol van burgers is niet de oplossing. Om tot een beslissing te komen moet het aantal beslissers nu eenmaal teruggebracht worden tot werkbare aantallen. Ik zie wel een rol hier voor input van deskundigen - in een puur adviserende rol - en toepassing van sturende wetgeving die minimale randvoorwaarden stellen. Deze voorwaarden dienen dan zodanig te worden ingericht dat deze voor elke implementator toepasbaar zijn. Voorstelbaar is namelijk dat per onderdeel van het overheidsapparaat andere eisen gesteld worden aan het ICT beleid. Een te vergaande regulering van dat beleid middels dwingende wetgeving zou zichzelf in de weg kunnen zitten en het doel voorbij schieten.

De overheid zou een beleid moeten voeren waarin een aantal voorwaarden verplicht is, zoals gebruik maken van open standaarden voor opslag en communicatie. Daarnaast moet de overheid een beleid voeren dat openheid en regionaliteit stimuleert.

De vergelijking van ICT-beleid en beleid omtrent openbare ruimte is een interessante. In zekere zin behoort veel van de software die gemeenten/provincies gebruiken tot het gemeengoed van de digitale ruimte die de burger tot de beschikking heeft, maar ook nodig heeft-zoals belastingapplicaties e.d. Meer inspraak en denkcapaciteit vanuit de

burger zal de kwaliteit van digitale dienstverlening ten goede kunnen komen, en Open Source software gebruiken kan onderdeel uitmaken van een beleid waarin inbreng vanuit de maatschappij wordt gestimuleerd.

Minimale randvoorwaarden lijken me een goed idee. Een open, maar gemonitorde mailinglist waar mensen klachten/adviezen kunnen achterlaten lijkt me een handig instrument om de scherpe kantjes er af te halen. Voor ieder ICT-dingetje '16 miljoen ICT-bondscoaches' lijkt me niet handig.

Aanbesteding: verplicht opdelen van ontwikkelingsfasen. Trajecten worden nu vaak in zijn totaliteit aanbesteed zonder dat daarbij prestatie-criteria worden gehanteerd. De huidige ICT methodieken zijn incrementeel opgedeeld. Daarbij zijn er vanuit de wetenschap heldere methodieken ontwikkeld om voor diverse disciplines beslispunten en mijlpalen zichtbaar te maken. Wetgeving: transparantie wet, wet op de privacy: in het testtraject worden zaken functioneel en technisch vastgelegd. Bij deze trajecten zouden direct audits uitgevoerd moeten worden. Betrokkenheid burgers: afhankelijk van het onderwerp zouden burgers betrokken kunnen worden. Bij zwaar administratieve systemen of justitiële zaken zou ik eerder kiezen voor ambtenaren of ondernemers.

Strikte randvoorwaarden formuleren. Stapsgewijze keuzeprocessen waarbij de keuzes op hoofdlijnen transparant zijn en afwijkingen van open standaarden dus worden verklaard. En natuurlijk moet er een verandering van aanbestedingsprocedures komen. Ik geloof niet in burgerparticipatie; het vakgebeid blijft complex voor leken. Overigens zouden overheden die OSS gebruiken ook moeten overgaan tot steun aan de communities, zoals bijvoorbeeld het financieel steunen van foundations rond die communities. Maar dat zie ik nog niet gebeuren.

Laten we eerst maar eens beginnen met het maken van heldere afspraken waar het gaat om het gebruik van open standaarden (interoperabiliteit en digitale duurzaamheid). De ervaring leert dat het maken van die afspraken al lastig genoeg is.

Randvoorwaarden in wetgeving zijn zeker nuttig. Invloed van burgers en deskundigen is noodzakelijk om de controle van deze randvoorwaarden en de implementatie ervan uitvoerbaar te maken. Dit zou te verwezenlijken zijn door burgers en deskundigen meer te betrekken bij de aanbesteding van software en het vervolgtraject publiek toegankelijk te maken.

Er moeten minimale randvoorwaarden worden opgesteld, maar of dit via wetgeving moet is een tweede. Er zijn beslist gebieden waarop een actieve rol van burgers en deskundigen van belang is. Daar moet dan ook ruimte voor gecreëerd worden.

De Nederlandse overheid houdt zich tot nu toe op een vrij passieve manier bezig met internationaal standaardisatiewerk. Zij beperkt zich

via het Forum en het College Standaardisatie vooral tot nationale afspraken en coördinatie en het beoordelen van kant-en-klare internationale standaarden, terwijl ze voor miljarden aan ICT consumeert die door andere belangen worden gestuurd.

Kaders stellen én tegelijk ook ruimte geven voor nieuwe initiatieven, is wat mij betreft het motto.

Standaardisatie

De Nederlandse overheid houdt zich tot nu toe op een vrij passieve manier bezig met internationaal standaardisatiewerk. Zij beperkt zich via het Forum en het College Standaardisatie vooral tot nationale afspraken en coördinatie en het beoordelen van kant-en-klare internationale standaarden, terwijl ze voor miljarden aan ICT consumeert die door andere belangen worden gestuurd.

Vraag 7: Moeten Nederlandse overheden actief deelnemen aan internationaal standaardisatiewerk binnen organisaties als OASIS, W3C, OGF en IETF om het rendement van ICT-investeringen binnen Nederland te verhogen?

<i>Aantal respondenten</i>	<i>(29)</i>
Ja	26 (90%)
Nee	3 (10%)

Open source als halfproduct

De 'maakbaarheid' en stuurbaarheid van open source software is een onderwerp op zich. Open source vraagt om een compleet ander type ICT-management dan commerciële pakketsoftware (van inkoper naar investeerder). Het zelf kunnen sturen van de ontwikkeling van open source software wordt vaak niet meegenomen in de strategische planning en ICT-management binnen overheidsorganisaties. Daarmee blijven een hoop kansen en potentieel onbenut.

Vraag 8: Moet de Nederlandse overheid een actievere rol spelen in de ontwikkeling van voor haar relevante open source software? Moet zij een bepaald percentage van haar ICT-budget verplicht reserveren voor het volgen en ontwikkelen van OSS?

Ja. Door een relatief geringe besteding ten opzichte van het totale ICT-budget kunnen delta's tussen de beschikbare componenten en het eisenpakket worden geïdentificeerd en opgelost. Geen open source-beleid is pennywise and pound-foolish.

De overheid dient strategische investeringen te doen zodat Nederland deel kan nemen in de Kennis Samenleving. Onderwijs en training is daarbinnen een fundamenteel gebied. Hoe kan het dat de Nederlandse overheid nog steeds de docenten niet de nodige bijscholing aanbiedt, nu vorig jaar gebleken is dat nog geen 0% van de ICT docenten en coördinatoren voldoende kennis hebben van open standaarden en vrije software?

Niet de Open Source Software, men zou haar eigen diensten met Open Source producten moeten ontwikkelen. Dus niet van inkoper naar investeerder maar van inkoper naar ontwikkelaar en community-builder

Ja, dat ben je verplicht in de Open Source culturele en overeengekomen zin. De overheid is deel van de OS gemeenschap, en heeft dus ook verplichtingen in die zin.

De stimulans om Open Source te gebruiken moet inderdaad komen uit een groot deel, dat komt uit het ICT-budget.

Het zelf kunnen sturen van de ontwikkeling van open Open source software wordt vaak niet meegenomen in de strategische planning en ICT-management binnen overheidsorganisaties. Dat is begrijpelijk omdat hiervoor de inhoudelijke kennis die noodzakelijk ontbreekt. De OpenSource cultuur staat haaks op de cultuur binnen de overheid. Hier ligt een groot probleem. Anders gezegd, Open Source adepten gaan zeker niet bij de overheid werken.

Ja

Ja, zo blijft een identiteit gewaarborgd.

Ja op termijn moet gestreefd worden naar 30%

Zoals eerder gezegd: ja. De software van de overheid kan dan ook naar de burgers terug vloeien. Letterlijk ontwikkelingshulp!!

Ja, de overheid moet geld beschikbaar stellen voor ontwikkelingen. Ze investeert nu veel te weinig in ICT met als gevolg dat geld over de balk gaat. Zelf ontwikkelen is niet altijd verstandig omdat kennis en kunde nogal eens ontbreekt. Wel zou de overheid een standaard werkwijze moeten introduceren (zonder dat we dan de regels gaan volgen om de regels, maar regels volgen om te zorgen dat er kwaliteit komt) voor aanschaf/ontwikkeling. En dan niet inkoopregels, maar regels zodat vanuit gebruik en gebruikers wordt gewerkt. User centered development is de kern. Daarnaast moeten de overheid zijn inkoopregels aanpassen omdat deze nog te veel zijn afgestemd om bedrijven die een product leveren en niet op open source waarbij niet een duidelijke partij is die het product maakt.

Een actievere rol kan beslist geen kwaad , en zou zeker toegestaan moeten zijn. Maar een verplichting vind ik te ver gaan.

Dat zou mooi zijn, maar hoeft niet. Het ontwikkelingsproces kan je ook geheel uitbesteden.

JA! De overheid investeert daarmee ook in de nationale economie en stimuleert deze op een transparante wijze zonder lastige subsidies of andere 'kunstmatige' middelen.

ja

nee, dat kan de overheid ook doen door van de toeleverancier van de diensten te eisen dat de dienst met 100% open source software wordt ingevuld. Als de toeleverancier van de dienst dan de dienst wil uitbreiden zal de toeleverancier vanzelf die nieuwe code moeten vrijgeven.

Er lijken mij mogelijkheden te zijn voor specifieke stimuleringsregelingen die ontwikkeling van OSS kunnen bevorderen. Met name voor grootschalige onderzoeksprogramma's (BSIK, SmartMix) zouden hier richtlijnen over kunnen worden opgesteld.

Ja, de overheid moet een actievere rol spelen in de ontwikkeling van voor haar relevante OSS. Hiermee kan zij sturender optreden ten aanzien van de ontwikkeling en is er ook een centraal punt die overziet wat er ontwikkeld wordt en met welke toepassing. Dit bevordert op den duur de bredere inzet van de ontwikkelde software. Ik zie geen noodzaak tot een verplicht percentage van het ICT budget ten behoeve van OSS. De keus voor OSS moet per onderdeel afgewogen worden en een verplichte keus voor OSS per se is onverstandig. Daarom zal een verplicht budget zijn doel ook voorbij schieten.

Als Nederland nu eens wil meedoen met moderne ontwikkelingen op ICT vlak wel.

Sowieso moet de overheid een veel actievere rol spelen bij het VOLGEN van de ontwikkelingen. Dit is een vanzelfsprekendheid. Over de actieve rol van de overheid bij software-ontwikkeling kun je twisten-de overheid is nou eenmaal geen ICT-bedrijf en kan dergelijke vaardigheden ook inkopen. Maar het niet-actief genoeg volgen van de ontwikkelingen en dientengevolge zich een 'oor laten aannaaien' door account-managers is wellicht een van de oorzaken van de slecht functionerende softwaremarkt van dit moment. De moet zich dus actiever opstellen: bij het helder definiëren van haar eigen behoeften, bij het zichzelf op de hoogte stellen van de technologische mogelijkheden en ontluikende mogelijkheden en bij het actief definiëren van haar eigen accounts; zodat zij niet overgeleverd zijn aan de account-manager van een bedrijf maar daarin kunnen sturen en corrigeren. ontwikkeling

In de functie van bruggenbouwer en investeerder. De overheid moet onthouden dat ICT, hoe belangrijk ook, voor haar een secundaire taak is.

Ik zou kiezen voor open standaard software : altijd. Open source software gedeeltelijk

Ja, zeker. Niet zozeer voor het "volgen", maar zeker voor participatie. Als je een OSS-product gebruikt, investeer er dan ook in. Ook al is dat niet verplicht, je bent penny wise als je het niet doet. => Had graag een toelichting gegeven op vorige vraag, maar die optie is er niet.

De Nederlandse overheid moet een actievere rol spelen in de ontwikkeling van voor haar relevante software, en als het beleid van de overheid gericht is op open standaarden (zoals gewenst in voorafgaande vragen), dan zal open source software daar toch al snel een rol in spelen.

Ja, dat zal de kwaliteit van OSS verhogen en zo een beter rendement leveren.

Ja op beide vragen.

Hier wordt bedoeld het aanhaken bij bestaande OSS-projecten, die ook voor de overheid nuttig zijn. Natuurlijk moet dat. Dit getuigt van toekomstvisie en toekomstgerichtheid bij de overheid dat de ontwikkelkracht van de collectieve intelligentie en de Power of Many een krachtig nieuw innovatiewapen kan zijn. Ook hier is de voorbeeldfunctie van de overheid van belang om een vanzelfsprekend kennisdelen (kennisvermenigvuldigen) binnen ontwikkelcommunities te stimuleren. Een deel van het ICT-budget zou als innovatiebudget op deze manier goed besteed zijn.

Ja, inclusief inderdaad een budgetprikkel.

Samenwerking overheden

Steeds vaker klinken stemmen dat gebrek aan samenwerking tussen overheden op rijks-, provinciaal- en gemeentelijk niveau een bottleneck vormt bij het gebruikmaken van open standaarden en open source software.

Vraag 9: Moeten rijk, provincies en gemeenten gedwongen met elkaar gaan samenwerken op het gebied van open standaarden en open source software?

<i>Aantal respondenten</i>	<i>(29)</i>
Ja	19 (66%)
Nee	9 (31%)

Licht uw antwoord toe. Indien u vindt dat samenwerking verplicht moet worden, hoe moet die samenwerking er dan volgens u uitzien?

Algemene wetgeving aangaande open standaarden is een beter middel dan moeten samenwerken tegen heug en meug. Wanneer de juiste eisen worden gesteld, is samenwerken voor alle partijen direct voordelig.

In plaats van in elke overheidsorganisatie opnieuw het wiel uit te vinden, zouden deze sterk gestimuleerd moeten worden om samen IT oplossingen uit te werken. Dwingend is misschien niet het goede woord, maar een sterke stimulering kan heel gepast zijn.

Als ze open standaarden gebruiken is dat niet nodig

Ja om overlap van inspanning te voorkomen.

Hoe groter de samenwerking hoe groter de kans op succes. Als meer en meer instanties en bedrijven gebruik maken van Open Source producten en protocollen, zal de stroom alleen maar toenemen.

In de vorm van standardisatie lichamen

Ik zou zelf nog verder willen gaan. Omdat veel processen die werken tussen burgers gemeenten, provincies en het rijk steeds meer in elkaar schuiven zou een centrale aansturing per proces cluster georganiseerd moeten worden inclusief de keuze van de uitwerking en aansturing. In automatiseringstermen is de scheiding tussen burgers gemeenten, provincies en het rijk op het gebied van informatie voorziening uit de tijd en werkt contra productief.

Binnen een gemeenschappelijke regeling of door een gemeenschappelijk inkoop en ontwikkelbedrijf.

Hier is niet de vraag belangrijk, de burger dient bij elke instantie op dezelfde wijze geholpen te worden op elke manier. Daarnaast worden de mogelijkheden en de interoperabiliteit vele malen groter tegen lagere kosten, zeker op de lange termijn.

Best practices, support library, standardisatie

Bij de politie is in het verleden meerdere keren dezelfde software ontwikkeld, maar dan net iets anders. Ditzelfde hebben gemeentes ook gedaan. Als ze het samen hadden gedaan met beschikbare broncodes had er nu verder doorgelopen kunnen worden.

Dat samenwerken begint langzamer hand wel te komen. Er komt ook de komende 4 jaar meer centralisatie/shared services waardoor wel samengewerkt moet gaan worden. Er moet vooral anders gewerkt worden.

??? Ik heb daar nog niets van vernomen. Ik zou dan toch de oorzaken waar die geluiden naar verwijzen (toch?) eerst analyseren, dat lijkt me geen slechte zaak. Daarna pas een "oplossing" kiezen.

Gedwongen samenwerking levert meestal niet zoveel op. Die samenwerking ontstaat vanzelf wel wanneer er gedeelde belangen zijn.

Door het verplicht stellen van open standaarden en een sterke voorkeur uit te spreken voor open source software ontstaat er een situatie waarbij het veelal logischer en makkelijker is om samen te werken. Door het gebruik van open licenties is er minder problematiek om verschillende systemen van verschillende partijen aan elkaar te koppelen.

Centrale organisatie die o.a. de coördinatie verzorgd.

Er moet wel meer samengewerkt worden. maar verschillende organisaties hebben verschillende eisen, en je kunt de samenwerking dan niet opleggen. voor open standaarden zou dat misschien wel moeten, maar daar zou meer rijksbreed afgedwongen kunnen worden.

Kaderstellende centrale afspraken, op basis van regionale consultaties. Niet vervallen in detail regulering vanuit de centrale overheid, dit is dodelijk voor regionale creativiteit en staat haaks op een open innovatiemodel.

Overleg en coördinatie. Software die breed toepasbaar is moet ook als zodanig uitgerold worden. Dit kan alleen door een goede coördinatie tussen de verschillende lagen van de overheid.

Samenwerking door het afdwingen van bepaalde standaarden, en het voldoen aan gedefinieerde 'interfaces' voor processen en data. Hiermee hoeft er niet per se samenwerking te zijn, maar zorg je wel voor uniformiteit.

Een van de belangrijkste manieren van samenwerking is het gezamenlijk aanbesteden. Bij de inkoop van grote softwarepakketten die anders alleen met een licentiemodel winstegevend ontwikkeld kunnen worden is samenwerking een noodzaak, alleen dan kan de overheid beschikken over het intellectueel eigendom en blijft zij niet eindeloos licenties betalen. Verder dient de overheid haar marktmacht meer te benutten door standaarden af te dwingen. Bijvoorbeeld met een manifest, maar gezamenlijk afspraken en voorwaarden opstellen die Open Standaarden en Open Software -impliciet of expliciet- tot een vereiste maken, is ook een goed middel om samen te werken.

Informatie-uitwisseling moet soepel gaan, daarom moeten open standaarden worden gebruikt. De data dient ook zoveel mogelijk worden ingericht dat het voor de programmeur een handzaam formaat is. Ter vergelijking: Hoe nuttig is een woordenboek dat niet alfabetisch is gesorteerd?

Open standaarden moeten er juist toe leiden dat je NIET verplicht hoeft samen te werken, als je je maar houdt aan de standaard. Bij open source software geldt hetzelfde. Als je al wilt samenwerken als het om "software" gaat, die dat dan door samenwerking te zoeken met het project, niet als overheden onderling (ik zie dat doorlopend mislukken).

Het is aan te raden dat rijk, provincies en gemeenten met elkaar samenwerken, maar zoiets moet niet afgedwongen worden.

het niet gebruik maken van OSOSS is evenzeer een bottleneck voor de samenwerking als andersom. Door samenwerking is de inkoopkracht groter en kan software effectiever worden ingezet. Samenwerking dient vooral te gebeuren in het inkoop en requirementstraject, en bij het definiëren van de koppelingsvlakken.

Ja, op gebieden waar dat mogelijk is en sprake is van samenwerkingsvoordelen. Overheden prediken graag dat samenwerken goed is, maar dan vooral voor anderen, in de eigen organisatie bestaan er vaak weerstanden tegen. Er kan niettemin alleen dwang worden uitgeoefend wanneer er aantoonbaar bedrijfsmatige of maatschappelijke voordelen zijn te behalen.

Dwingen is een uiterste middel. Beter is het om te beginnen met duidelijke ambtelijke richtlijnen uit te zetten, waar de overheden zich in het kader van IT-ontwikkeling aan dienen te gaan houden. Hierin kan samenwerking en zoeken naar uniformiteit als een belangrijk onderwerp opgenomen zijn.

Nee, primair via verlokking en overtuiging!

Toegespitst op onderwijs

In het onderwijs leggen aankomende generaties de basis voor hun latere ICT-vaardigheden. Open standaarden en open source horen daarbij, juist omdat het geen producten zijn maar productiemiddelen waar school, docent en leerling zelf volledig de controle over hebben. Kan de overheid van bijvoorbeeld uitgevers verlangen dat ze platform-onafhankelijke software voor scholen ontwikkelen? Of het gebruik van open standaarden in het onderwijs verplicht stellen?

Vraag 10: Welk beleid zou de overheid moeten voeren om in het onderwijs beter te kunnen profiteren van open source?

Extra middelen beschikbaar stellen om open source-besturingssystemen in het onderwijs de standaard te maken, zodat digitale socialisatie richting de wenselijke situatie gaat. Uitgevers verplichten om cross-platform hun content aan te leveren. En open standaarden voor leer materiaal en intern gebruik binnen scholen verplicht zetten. Op scholen en universiteiten 'awareness' creëren over unieke mogelijkheden

die open standaarden en open source bieden, en de risico's van leverancierafhankelijkheid.

Gebruik maken in het onderwijs van open communities, waar studenten en docenten deel kunnen nemen in het kenniscreatie proces. Gebruik maken van vrije licenties op content, zoals in Wikipedia toegepast, zodat kennis gedeeld kan worden. Gebruik maken van Vrije Software als stimulering om van IT te leren en zodat studenten plezier kunnen hebben met het aanpassen of ontwikkelen van softwareapplicaties. De overheid zou stimulerend kunnen optreden door geld en middelen te investeren zodat onderwijsinstellingen gebruik kunnen maken van deze nieuwe manier van samenwerken en innoveren.

Tuurlijk maar open-source is in zijn definitie niet gelijk aan platform-onafhankelijk. Daarvoor moet men JAVA gebruiken alle JAVA componenten zijn Open source Dus: beginnen maar!. een OpenSource pakket kan best alleen maar op een flavour van linux draaien.

De Open Source cultuur ook inbrengen in andere zaken zoals OS achtige aanpak in de ontwikkeling van onderwijs educatie. Onderwijs heeft niet alleen een leer verplichting maar ook een stof samenstellingsverplichting.

Hoe eerder kinderen aan Open Source worden blootgesteld, hoe eerder zij het goede verhaal uitdragen. Dit is b.v. de reden geweest, dat APPLE zo groot geworden is. Zij hebben in het verleden erg veel computers aan het onderwijs gegeven en dit heeft zich vertaald naar een groter aandeel in APPLE gebruikers in de USA.

Zie mijn opmerkingen bij vraag 9. Onderwijs is een van deze procesclusters.

Allereerst zou er in het onderwijs meer aandacht voor moeten komen. Daarnaast lijkt het me vanzelfsprekend dat onderwijsinstellingen en de overheid platformonafhankelijkheid als eis gaan stellen bij de inkoop en ontwikkeling van software.

Door de leveranciers platform onafhankelijk te laten leveren wordt de diversiteit op de scholen makkelijker te integreren waardoor dit op zichzelf al aanvullende leerstof is. De leerlingen krijgen van het begin een bredere basis kennis.

Onderwijs sw zou zoveel mogelijk open source moeten zijn, wel moet er dan een goed terugverdien model voor de ontwikkelaars gevonden worden, dit kan via langjarige contracten rond support en onderhoud

Open source als standaard zou de werkeplekken goedkoper maken. Bovendien zou het studenten uitdagen te bouwen. Projecten zouden steeds iets toe kunnen voegen. Een gezamenlijke standaard zou de mogelijkheid scheppen om onderwijsbreed te ontwikkelen.

Leraren moeten verstand krijgen van open source en open standaarden. Er moet lesmateriaal zijn wat duidelijk maakt wat open en gesloten software en standaarden zijn en er moet lesmateriaal zijn die open is. Let wel het is met open standaarden en open source net als met biologische producten: mensen willen wel, maar weten niet hoe plus het zit hem in de verpakking. Open source gemeenschap heeft geen marketing afdeling achter zich staan die het allemaal mooi en gelikt maakt. Dat is echter wel nodig als je de closed source echt wilt uitdagen. Maar begin in ieder geval bij de basis: het onderwijs.

Net zoals voor overheden, zoniet sterker. Dus veel meer open standaarden, niet blijven zwerven in de Microsoft-hoek. Juist in het onderwijs geldt op ICT-gebied nog sterk dat in het land der blinden Eenooog koning is.

Door open standaarden (en open source) te verplichten op scholen moeten uitgevers wel meegaan, anders doen hun producten het niet. Die zullen dus platform-onafhankelijk worden. Is mogelijk ook iets om aan te sluiten bij de gratis schoolboeken - daar zitten meestal CD-ROMs bij, die moeten dus ook open, dat kan een voorwaarde zijn voor de gratis boeken.

In het onderwijs dient men gebruik te maken van producent onafhankelijke software en digitale vaardigheden te leren die niet gekoppeld zijn aan specifieke pakketten of platformen. Het verdient daarom aanbeveling om het gebruik van open source software, open content en open standaarden actief te promoten. Je leert tenslotte toch ook schrijven en niet Parkeren of Bic-en. Zo zou het ook met software moeten zijn: Je leert tekstverwerken en niet met Word werken...

Beleid op aanleren van vaardigheden, niet op het aanleren van trucjes op een bepaald software pakket

de vaardigheden die leerlingen/studenten opdoen in het onderwijs mogen niet beperkt zijn tot software van één leverancier. Op geen enkel gebied zou een student meer dan 50% van de tijd met een pakket van een enkele leverancier moeten werken (tenzij het pakket zo specifiek is dat er geen ander pakket is voor die functie). de student en leerling moet dus een brede achtergrond hebben met veel verschillende pakketten

Zorg dat op scholen een brede achtergrond in ICT systemen wordt meegegeven (dus niet alleen Microsoft) door stimuleringsregelingen. Zaken dwingend opleggen is strijdig met marktwerking en zal niet productief zijn, prikkelen en stimuleren is beter.

Er zou een verplicht beleid moeten worden uitgerold waarbij niet langer vendor-based les gegeven wordt, maar applicatie of toepassing based. Leerlingen dienen met alle soorten spreadsheet programma's te kunnen werken, niet alleen met Excel. De dominantie van Microsoft op dit gebied is veruit te groot.

Minstens platform- en leveranciersafhankelijkheid afdwingen.

Om te beginnen moet de overheid meer geld beschikbaar stellen om de groeiende marktvraag naar open source competenties in kaart te brengen met gedegen onderzoek. Zo krijgt het onderwijs een duidelijk en helder signaal waar zij haar curriculum op kan afstemmen. Een dergelijk onderzoek wordt momenteel door OSOSS uitgevoerd maar hier is veel en veel te weinig capaciteit en geld voor vrijgemaakt. De twee genoemde voorbeelden; het verplicht stellen van platformafhankelijke software en het gebruik van open standaarden zijn een absolute must in het onderwijs. Het onderwijs is namelijk qua financiële en organisatorische middelen veel te kwetsbaar en te beperkt in haar mogelijkheden om als vraagpartij in de markt enige sturing te geven. Het gevolg is dat het onderwijs; de toekomst van innoverend Nederland, teveel wordt overgeleverd aan de belangen van grote en machtige marktpartijen die strategisch de prijzen laaghouden. De gevolgen zijn bekend: een dichtgespijkerde leeromgeving op basis van gesloten standaarden, waarvan de 'motorklep' stevig dicht zit en derhalve en te weinig fundamentele uitdaging biedt voor ICT-kennis op voldoende niveau. Daarnaast is de ICT onderwijsmarkt door het gebruik van Open Standaarden en software ook teveel dichtgespijkerd. Onderwijsinhoudelijk en marktechisch zeer onacceptabel.

Het computerrijbewijs (of ECDL) in z'n huidige vorm afschaffen. Het is nu monopolistische vendor lock-in met de paplepel ingegoten. Zo is er bijvoorbeeld nu geen boek 'tekstverwerking', maar een boek 'Word'.

Haal de laag van Surfnet en Kennisnet weg. Zij horen nog teveel bij het oude beleid en lijken in de markt een dominante positie te hebben. Er is geen basis standaard Onderwijs: het is een verzameling van standaarden uit de diverse kennisgebieden. Het onderwijs legt daar hoogstens een didactische standaard op. De overheid zou per school een beloningsbeleid moeten voeren bij het gebruiken van open standaard software. Met dubbele premie als daar ook open source software in zit. Doel van dit beloningsbeleid is het stimuleren van levenslang leren programma's en een basis voor betaalbare educatie.

Om te beginnen: onmiddellijk een halt toe roepen aan de verspreiding van goedkope onderwijslicenties. Ervoor zorgen dat het ministerie van OCW actief betrokken raakt bij de discussie en ICT-beleid op nationaal niveau voorziet van randvoorwaarden. ICT beleid is nu gedelegeerd aan de instellingen voor hoger onderwijs. Veel kennis verdwijnt nu in gesloten elektronische leeromgevingen zoals Blackboard. De gevolgen daarvan zijn op langere termijn niet te overzien. Os en OSS in het curriculum: ja, net als auteursrecht verdient dat in onze samenleving 2007 een belangrijke plek in de sector wereldoriëntatie.

Zorg ervoor dat open standaarden en open source software in het onderwijs een eerlijke kans krijgen. Laat de overheid daar maar eens mee beginnen. Of er echt een structurele oplossing komt, is nog maar de

vraag. Een programma als OSS in het Onderwijs (dat ook niet meer mocht doen dan af en toe de vinger opsteken), is weggemoffeld en sindsdien is het binnen het onderwijs erg rustig als het gaat om open standaarden en open source software.

de keuze voor software begint bij het kind. Niet voor niets geven grote commerciële software leveranciers extreem grote kortingen aan scholen. Willen we NL een OSOSS geschikt innovatieland maken, dan zullen scholieren en studenten met OSOSS moeten worden geconfronteerd. Dat betekent dat scholen actief gestimuleerd moeten worden om te kiezen voor OSOSS op alle vlakken: inkoop, training en beschikbare software moeten maximaal op OSOSS worden ingezet.

Het ministerie van OC en W heeft het de laatste jaren volledig laten afweten wat OSS betreft. Te nemen maatregelen:

- De ICT-opleidingen moeten verplicht worden gesteld OS en OSS te gaan gebruiken en onderwijzen. Anders blijft er onder meer sprake van een tekort aan geschoolde OSS-werkkrachten op de arbeidsmarkt.*
- Op alle onderwijsniveaus moeten z.g. OSS-voorhoedescholen worden gecreëerd. Deze scholen krijgen extra geld om de overgang naar OS en OSS te bespoedigen, maar met de verplichting dat zij opgedane kennis ter beschikking moeten stellen aan andere onderwijsinstellingen.*
- Verantwoordelijke beleidsmedewerkers van het ministerie van OC en W moeten worden bijgeschoold op het gebied van OS en OSS. Dat geldt trouwens ook voor andere ministeries.*

Ik verwijs hiervoor eerst naar het bijgaande onderwijsmanifest van mijn hand! Ga het gebruik van vrije software in het onderwijs de komende periode nadrukkelijk promoten en vooral op weg helpen door deze expertise in vrije technologie in de scholen te injecteren (faciliteren) en goed voorbeeldgedrag te belonen. En ga de Nederlandse SELF-organisatie (Science, Education and Learning in Freedom), die nu nog alleen gefinancierd wordt vanuit Europese subsidiebronnen, ook nationaal ondersteunen en meer continuïteit bieden, waardoor zij hun ontwikkelcommunities voor leermiddelen beter kunnen gaan faciliteren. Als het gebruik van vrije software in het onderwijs een succes blijkt te worden, dan gaat de markt vanzelf wel volgen.

Prioriteiten en quick wins

Het bijsturen van beleid op ICT-gebied is juist door het historische gebrek aan aandacht voor open standaarden en open source complex (het zg. lock-in-effect) en vergt een afstemming en simultane aanpak op verschillende beleidsgebieden. Die complexiteit kan stagnerend werken. Daarom moeten er strategische keuzes gemaakt worden om het proces op gang te krijgen.

Vraag 11: Welke prioriteiten zou u aan kunnen wijzen, en heeft u suggesties hoe die prioriteiten vorm zouden kunnen krijgen?

ODF per direct aanwijzen als preferente overheidsformaat voor uitwisseling van editeerbare documenten binnen de overheid en met de burger. Gevaarlijke monocultuur op de overheidswerkplek opheffen door voor de hele softwarestack tenminste een alternatief te bieden (dus: twee of meer browsers, twee of meer mailprogramma's, twee of meer Office-suites). Bij gebleken risico's kan iedereen per direct overschakelen.

Kijk eenvoudigweg naar de talloze voorbeelden in het buitenland. Probeer niet te eigenwijs in Nederland het anders te willen doen. Zie voor voorbeelden IDABC.

Zie beantwoording in andere vragen. Betrek de wetenschap – TU Delft afd. TBM/Filosofie of het 3TU-center in Den Haag - Laat hen consulteren i.p.v. de leveranciers.

Zorg voor een goede infrastructuur gericht op Open Source ontwikkeling en ondersteuning van OS initiatieven.

Stimulans van een goede Open Desktop.

Richt een ministerie van openbare informatie voorziening in. Binnen dit ministerie worden op basis van mijn eerdere procesclusters gezorgd voor de verder uitwerking van oplossingen op basis van open standaarden en al reeds beschikbare oplossingen (Open Source pakketten) Deze worden als services centraal beschikbaar gesteld aan de gemeenten, instellingen etc..

--

De hoogste prioriteit is het vastleggen van het formaat waarmee de overheden documenten onderling en naar buiten zullen uitwisselen. Dit om aan te geven dat elke leverancier van software dit kan implementeren. De diverse OSOSS projecten die nu in een traject zitten (zoals in Duitsland) geven hier al een leerstoel.

Onderwijs, gemeenteloketten, e-gov voor de burger

Besluiten om altijd open-source en open standaarden te gebruiken en een extra beloning in de vorm van extra subsidie bij samenwerkingsprojecten tussen gemeenten of andere overheden.

De overheid moet het niet zelf willen doen: ze hebben op ososs na geen verstand ervan. Zorg dat er geld komt en dat dat nuttig wordt besteed. Zorg voor goede randvoorwaarden. De lock-in is er al: ambtenaren zijn b.v. opgeleid met Microsoft, beheer wordt vanuit een aantal bestaande software pakketten gedaan. Oplossing is laten zien dat het niet veel werk hoeft te zijn of veel hoeft te kosten. Een overheid wil zekerheid, het moet niet mis gaan, speel daarop in.

Geen cent belastinggeld meer uitgeven aan licenties voor MS-Office. Als een ambtenaar perse met zoiets wil werken koopt hij/zij de licentie maar zelf. Dat opent veel ogen waar nu nog zand in gestrooid wordt.

Beginnen met Open Standaarden, daarna Open Source. Open Standaarden zijn in alle software te implementeren, Open Source vergt meer van bedrijven, dus moeilijker overschakelen (bedrijf moet om, of andere software kiezen)

- Nieuwe te ontwikkelen of aan te schaffen software dient gebruik te maken van open standaarden - Open Source software krijgt de voorkeur boven gesloten software
 - Door de overheid gefinancierde data is beschikbaar onder een open content licentie
-

Starten met die zaken die de burger direct raken en vervolgens van daaruit verder werken

De desktop zou de prioriteit moeten krijgen. en het voorkomen dat de lock-in's toenemen. dus een project om meerdere departementen te laten chatten via een Microsoft protocol dat alleen maar werkt als die departementen een Microsoft werkplek hebben moet direct gestopt worden. Er moet hard afgedwongen worden dat er multi-platform wordt gewerkt.

- actieve stimulering gebruik open operating systemen bij overheden. - expertgroep die kaderstellende afspraken over data exchange en interoperabiliteit opstelt, en communiceert naar decentrale overheden/diensten. - verhogen van expertise niveau bij centrale en decentrale ICT diensten.
-

geen commentaar

Deze vraag is mij onduidelijk.

ICT ontwikkelingen zijn van dusdanig belang aan het worden dat er serieus moet worden nagedacht over een eigen ministerie voor (o.a.) ICT. Ooit heeft een minister beweert dat er digitaal dezelfde regels zouden moeten gelden omtrent een aantal zaken als in de 'echte wereld'. Analoog met bijvoorbeeld het ministerie van VROM is er in de digitale wereld ook sprake bijvoorbeeld digitale ruimtelijke ordening en digitale milieu. Daarbij zijn er economische internationale belangen gemoeid met ICT die verder gaan dan die van VROM, en de kennis en kunde van alleen EZ overstijgen. Momenteel is er dan ook bijvoorbeeld over Open Source en standaarden veel te weinig kennis aanwezig over het complexe onderwerp Open Source en open standaarden. Dergelijke kennis zou beter gewaarborgd zijn bij een eigen ministerie.

- De meest overheersende gesloten standaarden eerst tegengaan, dus geen nieuwe documenten in dat formaat meer toestaan
-

- Overheidswebsites compleet indexeer- en 'deeplink'-baar maken (informatie is dan beter te vinden en her te gebruiken, dus het vergroot de zelfredzaamheid en verkleint de hoeveelheid dubbel werk)

1. uitvoeren en invoeren van sancties
 2. investeren in populaire voorlichting over OSS
 3. afdwingen dat overheden 60 % van ICT vernieuwingsbudget besteden aan ontwikkeling en implementatie van OSSOS.
-

-OCW betrekken bij dit onderwerp. -Samenhang in beleid. -Het is geen historisch gebrek aan aandacht. ICT is een relatief jonge industrie, waar lock-ins altijd op de loer liggen omdat "kennis" vaak maar bij een beperkt aantal mensen voorhanden is. De combinatie van open source software en open standaarden zal in veel gevallen ongewenste lock-ins voorkomen. Maar het gaat ook om een gedragsverandering. Bij de ICT-industrie maar zeker ook bij opdrachtgevers. Dat geldt ook voor overheden (van: "pakt u de doos maar uit" naar een proactieve en participerende instelling).

Stel een ministerie aan van Innovatie, dat zich ook gaat bezighouden met open standaarden, open access, open innovatie, et cetera. Denk aan de lange termijn!

Onderwijs is een absoluut speerpunt voor de middellange/ lange termijn. Wanneer dat niet wordt aangepakt zal OSOSS altijd achterblijven op gesloten commerciële oplossingen. bij aanbesteding van nieuwe software en/of vervanging van bestaande licenties dient zoveel mogelijk overgestapt te worden naar OSOSS. Indien er open standaarden zijn voor een bepaald doel verdient software die deze ondersteunt onverwijld de voorkeur. Voor maatwerk geldt: standaarden eerst.

Er moet een praktijkengroep worden samengesteld, die zich volledig richt op het inventariseren, ontwikkelen en stimuleren van migratiestrategieën.

Het is mijn stellige overtuiging, dat de hoogste prioriteit ligt bij een expertise-injectie in het onderwijs, te beginnen bij het middelbaar en hoger beroepsonderwijs. Voor suggesties hieromtrent verwijs ik integraal naar de bijgaande samenvatting van het projectplan van ISOC: 'The Power of Passion'.

Complexiteit is geen reden tot nu niets doen. Mijn devies is de makkelijke kansen in ieder geval snel oppakken, dat stimuleert de verdere uitrol.

Zijn er nog eventuele 'quick wins' die u kunt identificeren?

Introductie ODF is weinig moeite en zal een enorme impact hebben.

ODF i.v.m archiefwet

OS software ontwikkelomgevingen beschikbaar stellen en opleidingen stimuleren.

Snelle overgang naar Open Office.

Aanpassing aanbestedingsregels zodat open source leveranciers gemakkelijker mee kunnen doen.

Het bedrijfsleven zal deze standaarden mee gaan voeren door de zekerheid dat iedereen dit overheidswege kan. De prijs van Closed software zal dalen om beter te concurreren.

ODF standaardisatie asap

Standaardisatie in gemeenteloketten. Financiële administratiesoftware overheidbreed, waardoor tevens aan alle accountantsvoorwaarden voldaan kan worden op een eenduidige manier. En de controleerbaarheid optimaal wordt. Certificeerbaar.

Begin klein en laat zien dat het werkt, dat er geen extra opleiding nodig is, geen extra beheerslast is, etc. Doe wat aan de marketing, het verkopen. Het is net als met biologische producten: als het er geitenwollensokken uit ziet zal het grootste gedeelte van Nederland het laten voor wat het is.

OpenOffice en Firefox zijn naast MS Office en IE te gebruiken en installeren. Documenten kunnen steeds makkelijker naar ODF of PDF worden omgezet. De belastingdienst heeft al Linux-versies van hun software, daarop kan worden voortgebouwd.

Nee

Documentuitwisseling

ODF lijkt mij een quick win

OSS voor elektronisch patientendossier

Geen commentaar

De ogenblikkelijke inzet van Openoffice.org, overheidsbreed. Hiermee gepaard gaande een ingebruikname van .odt. Dit Big Bang scenario is zelfs vereist, aangezien gesloten documentstandaarden zoals .doc een geleidelijke overgang ernstig in de weg zitten of zelfs onmogelijk maken. Er zitten haken en ogen aan, zoals de documentenstromen van burger naar overheid, maar deze zijn oplosbaar met een gedegen aanpak van de overheid.

Neen, quick wins hebben bijna altijd een korte termijn-effect. Leuk voor de publieke tribune.

90% van alle MS-Office gebruik is kosteloos te vervangen door OpenOffice, een OSS pakket wat de ODF ISO standaard ondersteund. Wanneer er websites gebouwd worden is kost het niets extra om direct XHTML/CSS compliant te schrijven. Veel servertoepassingen zijn met enige moeite te hosten op goedkopere basis software (MS -> Linux, commerciële DB -> PostGres). Webservers, mailservers en WS platforms zijn in OSS beschikbaar.

Geen commentaar.

?

Tot slot

Vraag 12: Welk ander commentaar wilt u nog toevoegen over het gewenste ICT-beleid c.q. het gebied van open standaarden en open source software?

In tegenstelling tot wat bewindslieden beweert hebben is de desktop voor open standaarden en open source van groot belang.

Onder grote tijdsdruk heb ik deze enquête ingevuld. Evenwel hoop ik dat het toch nut heeft en ben ik erg benieuwd naar de andere reacties! succes!

Voor mij is duidelijk dat ondanks de onderkenning er nog veel geëvangeliseerd moet worden. Ook uit de vraagstelling valt op te maken dat er weinig inzicht is in wat Open Source en Open Standaarden zijn. Hier ligt een schone taak voor deskundigen: b.v. ISOC, OpenOffice.org, Technische Universiteiten (3TU) etc.

Stimuleer gemeenschapontwikkeling. Dit gebeurt nl niet vanzelf.

Ik ben een redelijk voorstander van Open Source, maar niet ten koste van alles. In mijn eigen omgeving maak ik gebruik van Windows en MAC computers met hierop wel diverse Open Source produkten, zoals Eclipse, Open Office, Drupal, Joomla, SugarCRM en Open-Ledger. Een pure Open Source omgeving vergt voor mij als eenvoudig bedrijf nog iets te veel moeite.

Geen opmerkingen

Langzaam beginnen open source software op windows tot standaard te verheffen, zodat de overgang naar een open desktop ook eenvoudig wordt.

De overheid moet weten wat ze niet weet en dat aan experts overlaten. Stel geld beschikbaar zodat mensen die kennis van zaken hebben in de standariseringsclubs gaan zitten (en het niet zelf gaan doen). ICT-beleid moet anders aangepakt worden. Nu nog gaat het teveel uit van de "

oude" ICT (closed source, geen web-based, geen inbreng van gebruikers, gebaseerd op specificaties op papier die niemand volledig kan overzien, oude inkoopregels waarbij alleen bedrijven met een flinke omzet mee mogen doen, etc). Het denken over ICT moet anders.

Het is een goed voornemen, hopelijk blijft het dat niet.

Het moet niet alleen als een technisch (en dus ambtenaren) verhaal worden gezien, maar als een politieke vraag, en dus een voor de volksvertegenwoordigers en bestuurders. Druk op leveranciers is uitermate belangrijk, een heldere keuze van de overheid (als grote klant) dwingt leveranciers open te worden. Zonder die heldere keuze gebeurt er niets.

Geen woorden maar daden!

Beleid sluit niet echt aan op wat er gepredikt wordt omdat er nog teveel mogelijk is binnen de ministeries. Er is geen raamwerk waarbinnen moet worden gewerkt.

Stoppen met praten en huizenhoge ambities opstellen. Realistische plannen, kleine stappen, maar wel vooruit.

Geen commentaar

Het 'open' dient niet alleen over standaarden en software te gaan, maar ook over data en de 'persoonlijke' instelling van de overheid. Burgers willen graag zelf uit kunnen zoeken hoe iets zit. Nu is het nog te vaak zo dat je of een standaard geval bent of iemand met een klacht, maar ruimte voor een idee voor een verbetering is er niet.

Prima om zo'n enquête in te vullen. Ik ben benieuwd naar de resultaten!

Erkenning dat ICT meer is dan een "enabler". ICT is strategisch voor onze samenleving, zowel in economisch als in maatschappelijk opzicht. Sturing hebben en houden over ICT is dus cruciaal voor onze toekomst. Dat kan niet zonder open technologie. Ander probleem is dat door de geringe aandacht en negatieve signalen uit de sector over ontslagen, outsourcing, nearshoring en dergelijke er nog maar een paar ict-studenten zijn en dat is uitermate zorgelijk.

Meer openheid en vrijheid met betrekking tot informatie en informatietechnologie leidt tot meer (digitale) duurzaamheid en heeft uiteindelijk een positief effect op economie en maatschappij. Om dat te bereiken zijn wel open standaarden en open source software nodig. Het is te hopen dat dát het beleid wordt, en dat we ons (de beleidsmakers) minder laten leiden door gemakzucht en het grote geld.

Er ligt in de combinatie van het Nederlands poldermodel (als het goed functioneert, wat niet altijd het geval is) en open source software een

gouden combinatie, die Nederland internationaal tot gidsland kan maken.

Er is de afgelopen periode vooral gepraat over de voordelen van het gebruik van vrije software en open standaarden. Het ICT-beleid zou de komende tijd vooral gericht moet worden op een indringende confrontatie met het meewerken in ontwikkelcommunities en de vrije software-producten die zij vormgeven. Door in regionale samenwerkingsverbanden o.l.v. deskundigen en mentoren te gaan experimenteren en gaan ervaren wat vrije technologie te weeg brengt. Alleen eigen ervaring brengt mensen echt over de streep en helpt het kamp van ambassadeurs en deskundigen van vrije software en open standaarden daadwerkelijk te vergroten.

Geen.

Deelnemers aan de consultatie

Michiel Leenaars	Internet Society Nederland
Wouter Tebbens	SELF
Aad Koppenhol	Sun Microsystems Nederland
Teus Hagen	Stichting NLnet
Bert Mengerink	Duthear & Spoorhobby
G. Hopmans	Morpheus
Toine Wayers	Prezent Internet BV
Mathieu Paapst	Rijksuniversiteit Groningen
Peter Scheepers	
Appie Reuver	persoonlijke titel
Kees Lijkendijk	ISC Politie Nederland
Margot Lagendijk	-
Jaap Putman	Putman IT
Michel Klijmij	GroenLinks (gemeenteraadslid)
Bjorn Wijers	Stichting Open Media / Burobjorn
robbie van der Blom	OpesiX
Olivier Sessink	DTO
Marco de Vos	ASTRON
Alex van der Wolk	
Duco Dokter	Wyldebeast & Wunderliebe
Sanne te Meerman	Open Source Adviesgroep
Ruud Steltenpool	Universiteit Twente
M.J. Smit	Mindtracks
Jo Lahaye	HollandOpen
Frits de Jong	persoonlijke titel
Gait Boxman	TIE / Boxman Software Consultancy
Hans Sleurink	Persoonlijke titel
Mr. C.A.M. Segers	Avans Hogeschool
Hans Janssen	Gemeente Tilburg

